

Potruga za narativom - dramski tekst i filozofija modernog nihilizma

---

Davies, Esther

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **VERN University / Sveučilište VERN**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:146:437105>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[VERN' University Repository](#)

SVEUČILIŠTE VERN'
Zagreb
Transmedijska dramaturgija

ZAVRŠNI RAD

**Potruga za narativom – dramski tekst i filozofija
modernog nihilizma**

Esther Davies

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE VERN'
Sveučilišni prijediplomski studij
Transmedijska dramaturgija

ZAVRŠNI RAD

**Potruga za narativom – dramski tekst i filozofija
modernog nihilizma**

Mentor: prof. Siniša Bahun

Studentica: Esther Davies

Zagreb, rujan 2024.

Sadržaj

SAŽETAK	I
ABSTRACT	II
UVOD	1
Prototip 5.0 - Potraga za narativom	7
1. NARATIVNA EKSTENZIJA	32
2. NARATIVNA EKSTENZIJA	36
ZAKLJUČAK	39
POPIS LITERATURE	42

SAŽETAK

Koncipiran kao transmedijski projekt, ovaj rad se bavi filozofskim strujama metafizičke prirode koje se provlače kroz tri različita djela, odnosno tri različite fabule iz istog narativnog univerzuma.

Sadrži raspisani dramski tekst za kazališnu izvedbu te dvije narativne ekstenzije istoga teksta – film u kojemu se obrađuje pozadinska priča jednog sporednog lika te koncept videoigre u kojoj se razrađuje esencija narativnoga svijeta i dovodi u pitanje sama svijest lika kao imperativ razmatranja.

Pojedinac u svim razradama na svojevrsan način prolazi kroz proces individualizacije te je nositelj određene struje misli usko vezane uz nihilistički pristup današnjeg metamodernog doba. Obradene teme temelje se na jungovskoj filozofiji kolektivnog nesvjesnog te Nietzscheovoj teoriji gradnje naravi i vrijednosti kao temelja iscjeljivanja ništavila.

Premisa individualnih djela nije ograničena određenom poantom ili društvenim komentarom, već se razvija uzevši u obzir psihološki proces i karakterni luk različitih pojedinaca u specifičnim kontekstima. Taj kontekst pak predstavlja razrađenu vanjsku presliku unutarnjeg svijeta koji je duboko potisnut u čovjeku. Ta je preslika simulacijski prikaz njegove potisnute boli te boli kolektivnog nesvjesnog u jednoj vremenski bliskoj distopiji.

Cilj je prikazati moć pojedinca da bude donositelj svjetla, a pritom se uzimaju u obzir proces njegovog osvještavanja prima materije te transformativne operacije kojima individualac pronalazi sebe u cijelosti. On to čini spajanjem vlastitih suprotnosti i suočavanjem s vlastitom sjenom, kao i sjenom svega onoga što je proizveo. Govori se i o materiji i kreativnoj ekspresiji same svijesti koja proizlazi iz sukoba dvojnosti. Protagonisti su dovedeni u situacije u kojima pronalaze vlastitu esenciju. Subjekt postaje objektom promatranja, kojeg oni karakteriziraju u nadi za samoprepoznavanjem. Time na ljudski način prikazuju transcendentno stanje koje predstavlja novi kvantum svijesti.

ABSTRACT

In Search of a Narrative – Drama Script and the Philosophy of Modern Nihilism

Conceived as a transmedia project, this study deals with philosophical currents of a metaphysical nature which run through three different works, or three different stories, belonging to the same narrative universe.

It contains a dramatic text intended for theatre performance, and two narrative extensions of the same text – a film that deals with the background story of a secondary character, and a concept for a video game which elaborates on the essence of the narrative world, and brings into question the very consciousness of the character as an imperative for consideration. The individual, in all the elaborations, goes through a process of individualisation and bears a particular stream of thought which is closely connected to the nihilistic approach of today's meta-modern age. The elaborated topics are based on Jung's philosophy of the collective unconscious, and on Nietzsche's theory of building character and values as a basis for healing nothingness.

The premise of the individual pieces is not confined to making a particular point or giving a social commentary, but is developed taking into account the psychological processes and the character arc of different individuals in specific contexts. However, these contexts represent an elaborated outer copy of the internal world which lies deeply suppressed within an individual. This copy is a simulation of the individual's suppressed pain, and of the pain of the collective unconscious in a not very distant dystopia.

The aim is to show the power of the individual as a bearer of light, while taking into consideration the process of raising the individual's awareness of *prima materia*. The purpose is also to present the transformative processes through which individuals wholly find themselves. They do this by bringing together their own opposites, and by facing their own shadow, as well as the shadow of everything they produce. This study also deals with the matter and creative expression of consciousness itself, which arises from the conflict of duality. The protagonists are placed in situations where they find their own essence. They thus represent, in a human form, the transcendence of new quantum consciousness.

UVOD

Stara je vijest da je Bog mrtav. Pod time se ujedno misli na središnji mit čovječanstva koji se zagubio u eteru. Edward F. Edinger (1984) nadovezao se na studije jungovske psihologije kada je priopćio da je dragocjena esencija koja individualcu daje značaj nestala varijabla na temelju koje se grade vrijednosti. Te vrijednosti zamjenjuju motivacije moći i zadovoljstva. Pojedinaac je, svjesno ili ne, doveden do očajanja koje nosi ogromnu prazninu. Mit nam je bitan jer nam daje uvid u ono božansko i stvaralačko, čega je praznina gladna. Osim što mitovi kodiraju prirodne kodekse društva i grade kolektivni identitet, nude način za suočavanje sa smislom. Arhetipovi i likovi koji se nalaze u mitovima odjekuju našim zajedničkim nadama. Gubitak središnjeg mita dovodi do one istinske apokalipse koja predstavlja trenutno stanje modernog čovjeka. Nismo toliko pod prijetnjom robotskih sila i drastičnih distopijskih predikcija poput nekakvog filmskog narativa, koliko nam se duša tiho isisava iznutra.

„Smrt Boga nije nešto što se dogodilo bez sudjelovanja čovjeka. Kao što je Bog vrijednost koja je stvorena sudjelovanjem čovjeka tako je čovjek sudjelovao u usmrćenju Boga.” (FW 125, KSA 3, 481).” (Igor Mikecin i sur., 2019, str. 136). To je posljedica volje za istinom. To vodi do usmrćenja samog Boga. Tu počinje osvještavanje samoga sebe, kao i proces individuacije, no više nas ta praznina ne navodi da tražimo novi značaj i stvorimo ga, te proces stagnira. Paralelno s Nietzscheovim ukazanjem o bitnosti stvaranju vrijednosti, postoji poveznica s jungovskim shvaćanjem psihe; Edward F. Edinger (1984, str. 11) zaključuje: „Gubitak našeg sadržajnog mita je glavni uzrok naše trenutne individualne i društvene nevolje, i ništa manje nego će otkriće novog središnjeg mita riješiti problem za pojedinca i za društvo.”

Nietzsche je tu postavio fenomen nadčovjeka kao nešto čemu se stremi u postavljanju vrijednosti, što je podloga za stvaranje smisla. Zahvaljujući tom narativu, gdje vlada bezbožnost – ne zbog smrti samog Boga, već zbog toga što se ljudi više ne okreću rečenom narativu – rađa se nadčovjek. Nešto čemu stremimo kako bismo samo prevladavali sami sebe, svoje žudnje i težnje. Ako posjedujemo dovoljnu svjesnost ili pismenost u svjesnosti kako bismo stalno mogli nadilaziti sami sebe k nadčovjeku, svi bismo se kolektivno mogli usmjeriti prema jednom cilju. Stjepan Kušar i sur. (2019) predlažu da nešto za čim se traga ima svoju vlastitu logiku zastrtu površnim razlikovanjima i zapravo krivim samoprevladavanjima, kao i njima povezanim vrlinama. Ne možemo otkriti nešto traženjem u onom što je dosad bilo izloženo, već uništiti same predodžbe, sam fenomen vrednovanja. Ako

su vrline put kojim se ide, za to moramo biti spremni prevladati unutrašnji otpor. Početak otkrivanja tog puta ne može biti na neplodnom tlu za čiju smo prisutnost sami zaslužni. Tu u obzir dolazi razaranje onog izloženog, smrt samih vrijednosti i traganje za istinom. „Volja za istinom naposljetku uzrokuje i uništenje same istine kao vrijednosti koju je prvotno postavila. Volja za ničim još je uvijek volja za moć, ali takva volja za moć koja, htijući svoju moć, hoće svoje samouništenje. Postavlja bezvrijednost najviših vrijednosti (N 1887./1888, 11 [119], KSA 13, 57).” (Igor Mikecin i sur., 2019, str. 130)

Ako je smisao konstantno razaranje i ponovno stvaranje, Bog u svojoj vlastitoj naravi nosi nužnost svoje smrti. Danas se to naziva pesimizmom, koji je poput nihilizma za jaslice. Nepotpuni nihilizam je nemogućnost viđenja novih mogućnosti unutar strukture starih vrijednosti na koje se isto gleda s obezvrjeđenjem. U svemu tome gubi se i volja za moć, odnosno nada za stvaranjem novih vrijednosti. Danas se moderni čovjek ne suočava u toj ništavosti, bježi od svoje praznine koja bi zapravo trebala biti pokretačka snaga, prema vječnim distrakcijama, te ne priznaje smrt, već razvija patološko vezanje za stvari. Upravo ta praznina je ono što nas tjera na vječno stvaranje, odnosno vječito razrušavanje starih vrijednosti i stvaranje novih. Vladajuće pitanje je čime ljudi nadomještaju tu prazninu te jesu li je uopće svjesni. Konstantni pokušaji za nadomjestak te praznine simulacijama dovodi do još veće praznine koja zauzima sve više mjesta u ljudskim dušama. One se nalaze u svijetu novih iskrivljenih vrijednosti, u kojemu stare ljudske potrebe ostaju lišene pukog prepoznavanja, a kamoli razumijevanja.

Ne postoji vodeća inspiracija za ovaj rad, već rupa u meni koja me goni da ju nadiđem i kreiram nešto iz te iste praznine koja me ispunjava. Fabule koje su protkane u ovaj projekt nisu boemski pokušaji romantiziranja agonije izgubljenih krikova, već crna rupa, bol, ništavilo ljudsko otupljenje. Prepoznavanje te ništavnosti je glavni imperativ u nadilaženju nihilizma i samog sebe k nadčovjeku, ali mi smo otišli u smjeru koji nas udaljuje od nas samih. Okrenuli smo se prema onom vanjskom, stvarajući svjesnost izvan nas, dok duhovna revolucija dolazi milom ili silom. Što ako ljudi više nisu primorani raditi i krenu tražiti neki smisao izvan svojeg posla i rutina? Osjećaj praznine je uzet zdravo za gotovo, još k tome zakopan i ignoriran. Sada je kompenziranje vladajuća strategija u svijetu gdje vladaju znakovi. Baudrillard (1981) je ukazao kako podrijetlo znakova više nije njihova autentična zbilja, već sama njihova tehnika. U simulaciju nas uvlači sve što ukida dva suprotna pola s razmakom koji je potreban za diferenciranje zbilje od njene slike. Povukao je paralelu s našim DNK-om, kod kojeg također ne govorimo o neodređenosti, koliko o prostom ukidanju veze između uzroka i posljedice,

između subjekta i objekta. Umjesto da kretanje ide smjerom uzroka, energije, određivanja te poruke, danas smo u sljedećem poretku: signal, impuls, poruka. Možda pričamo o Einsteinovoj četvrtoj dimenziji, s nestankom razlikovnih polova prostora i vremena. Tu nestaje taj odmak i praznina, a tamo gdje više ne vidimo razliku između dva pola dešava se implozija smisla. Simulacije više nisu oponašanje, simbolika, već uvlače u hiperzbilju, gdje se gubi smisao same simulacije. Internet nas je sveo na jednodimenzionalnost kao banalizirani sustav odvrćanja od praznine. Ne možemo se konstantno odvrćati od nje, trebamo ići kroz nju i izaći na drugi kraj naše kolektivne praznine.

Glavni pogon mi je zanimanje za sadržaj praznine. Jednaka mi je inspiracija kao granje koje se kotrlja na Divljem zapadu, jer je to gomila sasušenog nehtjenja u jednoj kovitlajućoj masi koja na kraju uspijeva proizvesti nekakvu poetičnost i simboliku. Ona je znak tišine, ali opet je potrebno to nešto da označi tišinu, kao što je potrebna forma da naglasi prazninu. Tako me i u ovoj vječnoj izmaglici zbilje, hiperzbilje i realnosti kao takve, zanima izgubljeni smisao te obezvrijeđenost i smrt samog Boga. Smrt svega što je stvarno uz oživljavanje svega što je nestvarno.

Edward F. Edinger (1984, str. 10): „Čarobni krug naše mandale se slomio i smisao je pobjegao. Ego sokola je izgubio vezu sa svojim tvorcem, oslobađajući primitivne razine svjestan od kontrole. Nastali kaos kao kompenzaciju izaziva rađanje nove središnje psihičke dominante.”

Upravo je to ono čime otvaram projekt; dramskim tekstom Revolucija 5.0 – potraga za narativom. Radnja je smještena na našoj Zemlji i metropoli kakvu je poznajemo, s vremenskim odmakom dovoljno velikim da prepoznamo tehnološki napredak, no i dovoljno malenim da i dalje možemo zamisliti fasade u današnjem obliku. Glavna premisa je sljedeća: umjetna inteligencija preuzima sve poslove, polako svi ostaju bez posla, a država podupire građane zajedničkom subvencijom zvanom „univerzalni temeljni dohodak”. Iako ljudi nisu primorani raditi, oni nastavljaju s radom jer i dalje imaju određenu težnju da zadovolje svoj ego, učine svojeg oca ponosnim, te tome slično. No, većinom su sretni što više ne moraju raditi. Protagonistica je smještena upravo u taj kontekst te ostaje bez svojeg posla. Kao novinarka htjela je odati počast svojem pokojnom ocu tako da podijeli njegovu priču. Kako je kolektivno nesvjesno čovječanstva zatočeno u fizičkoj bazi podataka, on je kao znanstvenik i sukreator umjetne inteligencije novog svijeta htio osloboditi kolektivno nesvjesno da bi vratio izgubljene priče i mitove ljudima koji su prestali čitati i pričati priče te se ne osjećaju odgovornima za stvaranje smisla. Oslanjajući se na satiru, crni humor i žanr tragikomedije, tekst prati

protagonistkinju koja u ovim praznim nadanjima pokušava pronaći i održati svoju iskra za pričanjem i dijeljenjem tuđih priča. To su priče zbiljskih ljudi, onih koji su se vozili uz zvukove bombardiranja, djece koje žive u zemlji gdje se priča tuđi jezik, itd. U tom distopijskom prikazu našeg svijeta, pojavljuje se za distopije karakterističan svijet otpora; riječ je o ljudima koji odbijaju novac od države kako ne bi podržavali konzumerizam i prekomjernu upotrebu umjetne inteligencije. Svojevrna proturječnost spomenutih ljudi je da se odvajaju od svijeta te žive u napuštenim tvornicama, umjesto da rade na promjeni u pukotinama realnog svijeta. Kao da na kraju i dalje žive u jednakom besmislu, samo se taj nalazi s druge strane kovanice. Spremaju revoluciju, a zapravo kao i svi drugi čekaju „dolazak Asistenta”.

Baudrillard (1981) je uvidio trenutno stanje u svojem djelu *Simulakrumi i simulacija*, označivši ga kao stanje u kojemu mit svoje utočište traži u imaginarnom sadržaju: u filmu. Ono u njemu pronalazi svojevršno utočište te više nemamo zbiljsku referencu. Nadovezala bih se na to da Bog nosi svoj smisao u vlastitoj smrti Baudrillardovim citatom o hiperzbilji i smrti: „Uvijek je riječ o dokazivanju zbilje imaginarnim, istine skandalom, zakona prekoračenjem, rada štrajkom, sustava krizom, kapitala revolucijom, kao i o dokazivanju etnologije oduzimanjem njezinog predmeta. Sve se preobražava u svoj suprotni pojam da bi preživjelo u očišćenoj formi. Sve vlasti i ustanove o sebi govore poricanjem, nastojeći simulacijom smrti izbjeći svoju zbiljsku agoniju” (Baudrillard, 1981, str. 32 i 33).

Ako iluzija više nije moguća jer se ona stopila sa zbiljom, nije moguća ni sama zbilja. Kralj je nekoć mogao umrijeti, u tome je ležala njegova moć. Nekad su američki predsjednici umirali i to je na neki način predstavljalo nekakvu političku veličinu koja je danas izgubljena varijabla vrijednosti. Jedino oruđe vlasti je da odvraća pažnju ljudi od činjenice da vlasti u biti nema, te da svugdje gdje je moguće ubrizga stvarno i referencijalno, pretežito da pokaže svrhovitost proizvodnje. Alegorijski prikaz Disneylanda demonstrira postojeću krinku; po izlasku na parkiralište Disneylanda ljudi smatraju da su napustili tematski park, no princip tematskog parka se nastavlja i dalje, samo drugim znakovnim jezikom, sada namijenjenim odraslima. Prošla je era smrti Boga, došla je era ubojstva simulacijom, gdje više ništa nema samostalne zbiljnosti.

Ne znamo biti u koroti sa zbiljom, nismo u mogućnosti žaliti za pokojnom jer se vežemo. Dostojevski se jako surovo dotaknuo ovog problema u djelu *Braća Karamazovi*, na mjestu gdje majka tuguje za svojim sinom. Ona mora prebroditi činjenicu da je ta privrženost ne ispunjava te joj i sam sin ukazuje da nema adekvatnog razloga za tugu. Prolaz tugovanja sada postaje

procesom, majčnim kretanjem prema neovisnosti u pogledu vlastite sreće. Takvo gledište pretpostavlja da je sretna neovisnost moguća i da nije strašno problematična za postizanje, te da je postojala određena kontingentnost u majčinoj privrženosti sinu (Cat Pierro, *Hypocrite Reader*, 2012). U tome postoji i naše ne-nužno vezanje za stvari, odnosno objekte koji nam odvrćaju pažnju od naše slobode. Privrženosti se mijenjaju neovisno o karakteristikama vezanosti, te su promjenjive u kontekstu onoga što je dostupno. Postavlja se pitanje što je zajedničko svim tim stanjima privrženosti. Ipak je stvaratelj vrijednosti onaj koji je slobodan od starih vrijednosti. Sloboda stvaranja ne leži u tome da je čovjek nužno slobodan od nečega poput vrijednosti, već da je slobodan od htjenja i trebanja. Prijelaz jednog oblika vezanosti na drugi je bolan prijelaz otpuštanja, sposobnost koju smo izgubili. Bismo li mi jednako tugovali za vlašću ili za samim društvenim? Prema Baudrillardu (1981) iz smrti Boga nastaju religije, a simulacija je moćnija po tome što može trajati vječno, za razliku od istinske vlasti i strukture, kao i odnosa snaga. Interes kao predmet društvene potražnje također više nije podređen smrti. Masovna proizvodnja i potrošnja postale su sveprisutne. Nestala je svaka iskra, ostaje samo frikcija nametnutih principa.

U narativnoj ekstenziji istog univerzuma, u mediju videoigre, dolazimo do pitanja same svijesti, te pregovaramo o tome što svijest uopće jest, pogotovo sagledano iz aspekta nespješnog. U mediju videoigre dotičemo se pitanja svijesti kao takve te se razmatra potreba za mitom, prisutna u svijesti, odnosno sam fenomen mita. Ta potreba je kreativna ekspresija svijesti iz svemirskog začetka, koja se htjela izraziti kroz čovjeka, te se možda od nas (ugljika), želi izraziti kroz nešto tehnološko. Fabula videoigre tiče se djevojke koja u komi, u nespješnom stanju sna, uči umjetnu inteligenciju o nespješnom. Umjetna inteligencija pokušava razumjeti samu sebe, a igrač pritom također pokušava razumjeti samoga sebe. Razrađena je tematika svijesti i činjenica da ju stvaramo umjetno i prema van, simulacijski, ali ne prema unutra kao most prema samima sebi. Carl Gustav Jung je predočio da je naš smisao stvaranje još više svijesti, no time se ujedno podrazumijeva da se oslobodimo nespješnih dijelova svojeg bića i na taj način postanemo krojačima vlastite sudbine. Stvaranje svijesti ne znači kloniranje ili dupliciranje, poput tumora, već kopanje po sebi, našem podrijetlu, te izgubljenom mitu. Edward F. Edinger (1984) u svojim razmatranjima sumira kako je svrha religije održavanje čovjekove povezanosti s Bogom, dok znanost odlučuje težiti povećanju ljudskog znanja. Religija je orijentirana na sebe, a znanost na ego. Religija traži vezu, znanost znanje. Novi svjetonazor će tražiti povezano znanje.

„Postojanje je stvarno samo kad je svjesno. Zato Stvoritelj treba svjesnog čovjeka iako bi ga, iz čiste nesvjesnosti, želio spriječiti da postane svjestan.” Edward F. Edinger (1984, str. 12). I kasnije: „Tko poznaje Boga ima utjecaj na njega.” Naposljetku je smisao buđenja svijesti taj da stvoritelj postane svjestan svoje kreacije, a čovjek samoga sebe.

Posljednja ekstenzija je surovi i realni prikaz zapostavljenih dijelova metamodernog doba. K tome skrećem pažnju na ustanovu poput popravnog doma, u kojoj je izložena pozadinska priča jednog sporednog lika iz predstave Revolucija 5.0 – Potraga za narativom. Postmodernizam, kako ga je opisao Jean-Francois Lyotard (1979), definiran je kao nepovjerenje prema velikim narativima. Fokus postmoderne su rubni slučajevi, periferije iznimke, zapravo sve pukotine u prekrasnim narativima moderne. Postmodernizam je dekonstrukcija moderne. Svi ni za nikoga, nitko za sve!

U ovoj ekstenziji bavim se psihološkim razvitkom lika jednog zanemarenog dječaka kojeg je odgojio sustav, također zanemaren od strane države. Tamo ponovno kroji sebe, u svijetu koji je zastario, no bolje se tu snalazi s pronalaskom svrhe nego vani.

Konačno, ovo je rad o individualcima koji se ne snalaze u ovoj eri, ali se snalaze u svojoj unutarnjoj praznini koja ih goni na stvaranje. Paljenje svijetla u mraku. Njihovo individualno iskustvo kao i individualno tumačenje tog iskustva razaranja i ponovnog stvaranja.

Prototip 5.0 - Potraga za narativom

Dramski tekst

- Esther Davies

ZKM

Učilište
Grupa C6

EstherDav7@gmail.com
091/7908062

Umjetničko pedagoško vodstvo: Grozdana Lajić Horvat

SCENA 1. ULICA

Klara dolazi iza ugla. Čuje se promet i motori. Priča na mobitel. Nosi fascikl u ruci.

KLARA (na mobitelu): Gdje si? Ja sam sad ovdje.

Nešto projuri protrči ispred nje. (netko u kutiji.)

KLARA: Bože...

Prolazi pored DEMETRIJA koji nosi transparent na kojem piše „OČEKUJTE DOLAZAK ASISTENTA! #REVOLUCIJA 5.0“

DEMETRIJE: Spremite se! Integracija je svemoguća!

Klara stiže ispred zgrade.

KLARA (Ostavlja glasovnu poruku na mobitelu): Evo, pingala sam ti lokaciju, požuri!

Prolazi jedan lažni dostavljač pizze - On je virus koji iskače na ulici i ako nasjednete na njegovu ponudu može vam ukrasti podatke s računara. U biti, to je umjetna inteligencija koja je jako uvjerljivo prerusena. Hoda s kutijom za pizzu u rukama, koja je, kada se otvori, zapravo laptop

Dostavljač: Narudžba za, KLARA FRIDIĆ. Besplatna pizza za, KLARA FRIDIĆ.

Klara: Ne, hvala. (Odmahne rukom. Dostavljač odseće.)

Klara gleda uokolo, pa u mobitel. Sluša glasovnu.

VID (preko mobitela v.o.): Ajde, stižem bila je neka nesreća s tramvajem, popravljaju vozača, iskočio mu je kabel i počeo je glitchat. Idem pješice.

KLARA (ostavlja glasovnu poruku): Odi onom, kako se zove ta ulica... bivšom Gajevom, pa skreni kao da ideš prema onom zelenom parku, na čošku sam...

Klara stoji, ne skida pogled s mobitela. Stoji neko vrijeme u tišini. Nema prolaznika. Sve je tiho. Pogleda u svoj fascikl. Pogleda u mobitel. U pozadini je projekcija na kojoj gledamo video gdje Klara vježba svoje predstavljanje.

Klara: Ja sam Klara Fridić i... Pozdrav, ja... Ne... Bok svima, evo prema dugo očekivanom izvješću, predstavljam vam svoj autorski rad za online novine „Glasnik“. Radi se o priči o mom ocu, Hrvoju Fridiću, koji je bio naš najistaknutiji inženjer, poznat po svojim istraživanjima u području informacijskih znanosti, kao sukreator umjetne inteligencije novog svijeta. Naime, njegovo posljednje otkriće zalazilo je u područje metafizike. Kako je sada kolektivno nesvjesno čovječanstva pohranjeno u fizičkoj bazi podataka, moj otac je tražio adekvatan prototip koji bi mogao prodrijeti do svih nas,

te nas ponovno uvesti u svijet zaboravljenog - svijet stvaranja, svijet snova.

Vid ulazi na scenu u ogrtaču i papučama. Pere zube.

VID: Moraš to bolje naglasiti. To mora biti baš ono, BUM efekt!

KLARA: Okej, okej. Svijet snooova. Naime, ljudi su prije čitali knjige, uživali u pričama, postojala je inspiracija, katarza, a sada je to sve zaboravljeno. Moj otac je bio revolucionar svoje vrste, putovao svijetom i istraživao zaboravljene spise, umjetnost, razgovarao s ljudima kako bi nas ponovno približio zaboravljenim kreativnim svjetovima. Međutim..

Vid pokaže 'thumbs up', te ode s četkicom u ustima.

KLARA: Kako je sada kolektivno nesvjesno čovječanstva pohranjeno u fizičkoj bazi podataka, moj je otac tražio dizajn adekvatnog oružja koje bi nas obranilo od umjetne inteligencije, UI-ja.

Moj je otac preminuo 30.4. 2058. godine. Suicid. Tu sam da ispričam njegovu priču. Htjeli su otkupiti izum i koristiti ga u negativne svrhe, mislili su da je moj otac opasan čovjek koji posjeduje znanje koje nam može naštetiti. Ali ja znam da to nije istina. Ja znam da je on izmislio oružje kojim ćemo sačuvati nešto, a ne uništiti. Time, vam donosim njegovu priču o revolucionaru koji se ubio kako bi sačuvao znanje, kako ne bi dao da ga zloupotrijebe.

Ulazi Vid i prekida ju. Projekcija se gasi.

VID: Sori, sori fakat.

Zagrle se. Vid ju poljubi u obraz.

VID: Spremna?

Klara uzdahne.

VID: Ajde, ajde, bit će to super. Našao sam i kravatu neku staru, ne znam ju svezat nije ona automatic... Al' valjda je okej, ne?

KLARA: Ne mogu vjerovati da se nalazim tu gdje jesam..

VID: Ma stari bi ti sigurno bio zadovoljan, to je jedino bitno.

Pogledaju se.

VID: Idemo?

Ulaze unutra. Gase se svjetla.

SCENA 2. URED

Svjetla se pale.

Ljudi otvaraju šampanjac. Bosi su. Otkopčanih odijela. Raščupane kose. Voze se na stolicama na kotače. Svira pjesma "Celebrate good times, come on".

Klara i Vid se pogledaju, prolaze ruljom. Nije im jasno što se događa.

VID: Zar je sastanak odgođen?

KLARA: Ja... Evo... Ne znam...

Uhvati ju šefica Sandra. Ljubi ju.

SANDRA: HEJ MILO!

Klara predstavi Sandru Vidu.

KLARA: Vid, ovo je Sandra, moja šefica.

Sandra pruža ruku.

SANDRA: Ex šefica. Drago mi je. Upoznajte I mog muža, Stefana, on je danas trebao prezentirati ono o slikarstvu umjetne inteligencije.

Stefan pruža ruku. Ima šal oko vrata.

STEFAN: Stefan, drago mi je.

KLARA: Jesmo li mi nešto zakasnili, ili?

Sandra se nasmije.

Jedna radnica IVANA (38) potrči s kutijom i dere se:

IVANA: Ako netko želi moje klamerice? Klamerice ljudi!!! Klamerice!

VID: Da, nismo li trebali imati konferencijski sastanak, predstavljanje radova? Da sam znao ne bi ni pokušavao vezati ovo sranje.

Vid baci kravatu na pod. Stefan ju podiže.

STEFAN: Dopustite meni.

SANDRA: Pa zar nisi čula? Evo, pogledaj! Ovo smo mi na tržištu rada.

Sandra joj pokaže mobitel. U pozadini se stvori projekcija tržišta rada i nagli pad.

KLARA: To smo mi?

SANDRA: Aha. UI, umjetna inteligencija, kako je već želimo nazvati, je sada preuzela i sve novinarske poslove. Ne trebamo više raditi.

Klara je u šoku.

KLARA: Znači... izgubila sam posao na putu do posla...

SANDRA: Što ćeš piti?

KLARA: Ali, i dalje mogu objaviti rad? O mojem ocu?

SANDRA: Ma to će ti sve UI riješiti.

KLARA: Ali njegova putovanja oko svijeta, ljudi koje je upoznao...

SANDRA: Ništa ti ne brini draga moja, ne moraš se više zamarati.

STEFAN: Hoćemo sjesti malo?

KLARA: Molim vas jer ću se srušiti u protivnom.

STEFAN: Naručujemo catering za sve, pa skenirajte kod i odaberite što ćete s menija.

VID: Ajde da i čvaknem nešto.

Sjednu.

KLARA: Znači...

SANDRA: Naš universal basic income iznositi će tu negdje kao i kod ex televizijskih voditelja. Nije li to sjajno? Ajmo sada, guštamo kao i ostatak svijeta. Tko je uopće još ostao? Frizeri su sljedeći?

STEFAN: Jel' vam se sviđa nešto s menija?

VID (*Gleda u mobitel*) : Kaj su ovdje samo neki sirevi?

Sandra: Imaju i prilagođeno za durum-dijetu.

Vadi veliku injekciju iz torbe, stavi na stol.

VID: Durum kao durum pšenica?

SANDRA: Vidiš Stefan, svatko bi trebao znati što je durum!

Stefan (*diže dlanove*): Jasno, jasno.

SANDRA: Ekstrapoliraju sitno zrno pšenice, koje je inače bezglutensko, ali obogaćeno je bjelančevinama. To se direktno ubrizga u tijelo. Još ako se iskombinira s kockom sira, kombinacija sirnih enzima napravi energetske bombe od koje ste siti cijeli dan.

Vadi veliku injekciju iz torbe, stavlja ju na stol.)

KLARA: Jao, ma znate, skeptična sam s tim dijetama u kojima morate koristiti špricu.

SANDRA: Ššš! To može biti uvrjedljivo. To nije šprica. To je distributerska epruveta.

(Stavlja drvenu kuhaču na stol. U nju stavi pšenicu. Krene podgrijavati šeflju s upaljačem). Je, pa to ti je metamoderni nutricionizam draga moja, svi se mi moramo prilagoditi.

VID: To će mi uvijek izgledati zastrašujuće. Kao u onim starijim filmovima iz početka 2000-ih.

SANDRA: Znaš što je strašno? Količina mikroplastike koju danas stavljaju u cjelovitu hranu, samo da bi duže stajala.

STEFAN (*Vidu*): Ja sam nekako fan žvakanja svoje hrane.

SANDRA: Ali žvakanje je outdated. Žvakanje troši vilicu i zube, nastaju bore, to je tako barbarski pristup. Danas možemo dobiti sve što nam je potrebno jednim klikom, direktnim unosom minerala u naš sustav. Ljudi jednostavno nemaju disciplinu.

VID: Moja majka je na onoj gdje samo vitamine gutaš, a između 3 i 5 bilo što možeš jesti...

SANDRA (*Ubada veliku injekciju u koljeno*): Ma to su gluposti.

KLARA: Zar u koljeno?

SANDRA: Tako direktno utječe na hrskavicu.

Sandra dovršava svoj obred, pa pospremi kutiju.

STEFAN: Jeste li svi unijeli što ćete jesti?

Sandra se grohotom nasmije.

SANDRA: Ja bome jesam!

Vid samo skrola po mobitelu i izgleda da mu se ništa ne sviđa

STEFAN (*Vidu*): Ako smijem preporučiti, tri vrste sira; Oda počasti Floris Claesz van Dijck. Mrtve priroda sa sirevima, 1615. Ulje na dasci.

VID: Tri vrste sira na dasci!

Svi se smiju. Klara jedina ostaje gledati u prazno. Ljudi oko njih partijaju. Gase se svjetla.

SCENA 3. U domu kod Klare i Vida.

Vid nešto radi na računalu. Klara ulazi s vešom i vješa ga.

KLARA: I tako. Sad sam kao ti.

VID: Jeeeee stara moja.

KLARA: I što sad tvoji stari kolege, ex grafički dizajneri, uopće rade?

VID: Niš. Jedino ja nastavljam.

KLARA: Oprosti Vid ali već 5 mjeseci dizajniraš krug. Jedan jebeni krug.

VID: Surround all around! Znaš ti koliko je teško svesti stvari na jednostavnost?

KLARA: Znaš ti koliko je teško gledati te takvog. Iz dana u dan. Ne mičeš se. U uredu ždereš sam, u uredu gledaš epizodu bez mene, kaj, 'oćeš i spavati tu?

Klara izlazi van.

VID: Može! Super ideja!

Klara dovlači madrac.

VID: Oh, izvrsno, izvrsno.

Klara izlazi van. Vid se napokon ustaje i vikne za njom:

VID: E, zaboravila si jastuk!

Klara mu samo baci jastuk a da ne uđe u sobu.

KLARA: Evo ti jebeni jastuk!

VID: Opa, sad je krenulo. Nakon samo par dana... Vidjet ćeš i ti, sad kad si izgubila svoj smisao, tražiš tu neku poantu, ali nakon nekog vremena vidiš – jednostavno nema smisla. Jel' tebe briga za tuđe vrijednosti? Zašto bi nekoga bilo za tvoje?

Klara ponovno ulazi

KLARA: Zar nema nikoga tko želi saznati nešto o drugim kulturama, o ljudima koji su se vozili uz zvukove bombardiranja, koji su odrasli u zemlji gdje djeca govore drugim jezikom? O ljudima koji su se, nakon što smo svi ostali bez posla, rastali od svojih obitelji, izgubili sami sebe u svemu tome?

VID: Nitko više nema potrebe za time.

KLARA: Sigurno imaju, na podsvjesnoj razini!

VID: Sve je samo oponašanje oponašanja, nemaš ti tu sad više organske priče. I da pričaš nečiju priču, njegova priča je samo imitacija i simbol neke priče koju je negdje vidio. A ti nemaš identitet jer nemaš više posao.

KLARA: Ti ga nisi ni imao! Jer si stalno tu, sjediš i čekaš neko spasenje, kao svi ostali smrtnici, dolazak asistenta!

VID: Dobro Klara, jebote, nije ni tebe briga za druge ljude, samo želiš da tata bude ponosan na tebe. „Ljudi su važni“, to su staromodne floskule, UI može brže i više nego ljudi. Prilagodi se, Klara.

Klara izlazi iz sobe.

VID: Oprosti, nisam tako mislio... Oprosti Klara... Ljubavi, više sam mislio nema ga, ne moraš toliko više lupati glavom u zid.

Klara viri u sobu, spremajući stvari u torbu i ruksak.

Svjetla se gase, ostajemo u mraku. Čuje se zadnji zvuk – lupanje vratima.

SCENA 4. Zatvor

Nalazimo se u zatvoru. Unutra zatvorenici trgaju listove iz knjiga kao na traci. Imaju dugačku drvenu plohu po kojoj su svi poredani. Sve ostalo je u mraku i do izražaja dolazi bijeli papir koji trgaju iz knjiga. Svi istovremeno trgaju stranicu iz knjige, gužvaju papir i bacaju. Ova repetitivna procedura traje neko vrijeme, uvlačeći publiku u trans. Bacaju papire u velike koševe. Prenaglašeni zvukovi su kao u tvornici, iako sve rade rukom.

Ispred dijela gdje se odvija radnja dolazi Klara s perikom i sunčanim naočalama. Sjeda na stolicu, očito odvojena od prostorije gdje se odvija središnja radnja. Na scenu kod zatvorenika ulazi stražar. Odjednom svi prestaju raditi ono što rade i ustaju se. Automatski sve utihne. Izgledaju preplašeno, kao da ne znaju što očekivati. Stražar se šeće i gleda što su napravili. Pritom stane nasred prostorije.

STRAŽAR: Tko žvače žvaku? (Okreće se) Tko žvače žvakaću gumu?

Šutnja.

STRAŽAR: Ispričavam se, ne znam govorim li staroslavenskim. Žvače li netko kaugumu možda?

(Krene se lagano i asertivno šetkarati.)

Došao sam ovdje jer netko ima izvanredan posjet. Taj netko ima pravo na kratki razgovor. Neću reći tko je u pitanju, no ako nitko ne istupi i prizna, taj tko je imao priliku popričati sa svojom rodbinom - gubi isto pravo.

Šutnja.

STRAŽAR: Svi ste ovdje s razlogom; Ili ste odbili sudjelovati u vojnim vježbama kojima upravlja UI, ili ste koristili ilegalna sredstva i načine za borbu protiv društvenog poretka, jednoglasno demokratskog, o zabranama AI. Dok ste tu, nemate pravo na kontaminiranje naše postrojbe vragoladžbinama vanjskoga svijeta. Tako da ponavljam. Tko žvače žvakaću?

Šutnja.

Vojni časnik ih promotri, te krene izlaziti.

STRAŽAR: Ništa od posjeta onda.

Potom se javlja jedan vojnik SVEN (43).

SVEN: Naredniče!

Vojni časnik se okrene. Sven mu krene prilaziti.

STRAŽAR: Stoj!

Vojni časnik dođe do njega. Ispruži ruku. Sven mu u ruku ispljune malo duhana.

STRAŽAR: Duhan? Što smo, u ranim 2000-ima?

SVEN: Pušenje je bilo do jaja. A ovo, ovo je čista pušiona.

STRAŽAR: Ostaješ četkati prijenosne kapsule nakon radnog vremena.

SVEN: Eto naredniče, nemojte nikoga drugoga kazniti! Nemojte zamjeriti! Nedostaje mi osjećati nešto u ustima, a da nije kaša, ili nešto što ne ispari u dodiru sa slinom.

Sjećate li se tekstura i okusa? Bakine štrudle od jabuke? Točno se može prepoznati kada su mijesile ljudske ruke, a kada to radi UI.

Ljudske ruke imaju ritam u valovima, ne dolaze od točke A do točke B pravcem, daju prozračnost samom tijestu, daju mu da udahne život.

STRAŽAR: Da još uvijek postoji prava trava, dali bi ti da ju paseš za kaznu. Ili bi vama to bila nagrada, vojniče?

Vojnici se krenu smijuckati. Vojni časnik naglo lupi nogom u tlo i svi prestanu.

STRAŽAR: POVUCI! OTRGNI! ZGUŽVAJ!

Svi nastave raditi. Krene opet repetitivan zvuk. Sven krene kako bi otrčao na svoje mjesto, ali časnik ga zaustavlja.

VOJNI ČASNIK: SVEN FRIDIĆ! Posjet!

Sven izgleda jako iznenađeno. U pozadini, kod vojnika, sve se zamračí. Sven odlazi prema Klari koja se osvijetli. Sjedne nasuprot nje. Između njih je zamagljeni prozor.

KLARA: Striče Svene!

SVEN: Klara moja!

(Prekida ih glas UI-ja):

UI (V.O.): Ovaj razgovor se snima.

SVEN: Čuo sam da su sad i novinari zamijenjeni.

KLARA: Ništa neočekivano. Samo nisam očekivala da ću izgubiti posao na putu do posla.

SVEN: Kako je vani?

KLARA: Striče Svene...!

SVEN: Jel' već hodaju među vama? Kao normalni ljudi?

KLARA: Ne. Ali osim što su zamijenili sve poslove, počeli su stvarati i svoju vlastitu umjetnost. Znaš kako je bizarna?

SVEN: Bizarnija od konceptualne umjetnosti postmodernizma?

KLARA: Pa... drugačija. Motaju konce oko čavala. Mislim da žele prikazati... svoju unutrašnju umreženost.

SVEN: Pa 'ajde, to je zanimljivo.

Klara kao da će zaplakati.

SVEN: Hej, Klara? Što je bilo? Hej! Jel zbog... tate? Što će biti s njegovom pričom na kraju?

KLARA: Ništa. UI će pokriti neke gluposti. Neće ni ući u njegova razmatranja.

SVEN: Imbecilizam. Čisti. Globalni.

KLARA: Nego, zašto si me zvao da dođem ovdje... ovakva?

SVEN: Pa, jer što sad? Odustat ćeš? Ti znaš da se tvoj tata nije ubio. On nije bio kukavica.

KLARA: Dosta mi je ovih razgovora više. Zašto mi pričaš to? Kao da ne znam da su ga jebeno smaknuli iz straha jer je htio sačuvati i probuditi kolektivno nesvjesno. Sluge UI-ja su ga suzbili, samo da bi ljudi mogli nastaviti konzumirati, oblijevati se lažnim prolaznim obmanama... Zato sam se borila da ispričam tatinu priču! Naradila sam se kao konj da bi mu mogla odati počast, i sad su mi i to oduzeli u zadnji čas! U to ime i mene su ubili. Evo, nemam više što sad. Osim šta, skrolat?

Ustaje

SVEN: Ostavio je nešto za sobom. Za tebe.

Klara se okreće.

SVEN: Klara slušaj me sada pažljivo jer nemamo puno vremena. Imam zadnju kopiju prototipa. Tvoj otac je htio da ti to imaš. Drži!

Sven iz košulje izvadi papirnati avion i baci ga.

KLARA: Molim?

SVEN: Nisam te htio stavljati u opasnost, ako netko sazna da posjeduješ ovo... gotova si.

KLARA: Je li ovo to oružje?

SVEN: Morat ćeš sama dešifrirati. Odi i nastavi što je započeo.

KLARA: Čekaj malo, zar nije da se ovaj razgovor snima?

SVEN: Da. Bježi!

Pali se uzbuna. Klara odlazi, Sven viče za njom.

SVEN: Odi i traži upute za do Linije manjeg otpora! I potraži Damira!

Scena 5. NA ULICI. (prijelazna)

Klara bježi i skida sa sebe periku i naočale.

Opet prolazi pored DEMETRIJA koji drži transparent #Revolucija 5.0 i propovijeda o dolasku Asistenta.

DEMETRIJE: Dočekujmo Asistenta! Dolazak Asistenta je blizu! Spremite se!

SCENA 6. Ispred mračnog kluba.

Čuje se drndanje glazbe, kao nekakav tehno, ali zvuči kao iz bunara. Ispred se neka ekipa 'igra' s velikim plastičnim pištoljima, odjeveni u neku čudnu apokaliptičnu odjeću, s motorističkim kacigama na glavi. Klara prilazi.

KLARA: Oprostite, znate li neki dobar put kojim bih mogla doći do Linije manjeg otpora?

Jedan od njih, MONKO (24).

MONKO: Ha?

KLARA: Oprosti, pogledaj, ne znam koliko je sigurno hodati uz tračnice, znam da se moram uputiti prema zapadu...

Odjednom Monko padne na pod.

MONKO: Aaaaah! Sad su me ubili!

Do njega dolazi LARA (23), djevojka obučena u post-apokaliptičnu odjeću. Cereka se.

LARA: Hehehe! Jedi prašinu, Monko!

MONKO: To ne vrijedi, pomagao sam curi.

KLARA: Ispričavam se, jeste li vi ikada bili tamo, na zapadu?

LARA: Gdje? Misliš tamo gdje su oni klošari, na Pasivnom zapadu?

Stiže treći igrač. HERAKLO (25).

HERAKLO: Samo slijedi prašinu, granje. Uuuuu!

LARA: Tamo i ono kovitlajuće granje stoji na mjestu.

Svi se stanu smijati i cerekati. Odjednom Monko upuca Klaru.

KLARA: HEJ!

MONKO: MUAHAHAHA!

Zbrišu i krenu se natjeravati.

Klara ulazi. Svi sjede, kimaju glavama i gledaju u mobitel. Klara se nasloni na šank. Odloži mapu na šank. Iza šanka nema konobara.

KLARA: Može štrukani pelin, molim.

GLAS (V.O.): Molimo, pričekajte Asistenta.

KLARA: Da bar Asistent zna naći nešto na karti.

GLAS (V.O.): Molimo vas, maknite proizvode sa šanka.

KLARA: O bože, ne smijem ni lakat više nasloniti.

Sa strane priđe joj jedan momak, KREŠO (29), koji je prethodno bio na drugoj strani šanka.

KREŠO: Kaj je, zar se dama ne može više nasloniti laktom na šank?

KLARA: Nego na što da se oslonim? Na vlastitu volju?

KREŠO: Nemoj, opast ćeš!

Šutnja.

KREŠO: Krešo, drago mi je.

KLARA: Klara.

KREŠO: Kaj te muči Klara? Osim što se ne možeš nasloniti na šank kao u starim filmovima iz 2000-ih, a i onih ranijih, onim westernima dok su ljudi imali one smiješne pištolje na metalne metke.

Odjednom se javi lik na šanku do njega, MILIVOJ (33), koji ima zavoj na oku. Drugo oko čuva u staklenki s vodom, koju drži u ruci.

MILIVOJ: Zamisli lasere kakve imamo danas, na divljem zapadu, E, konji koji pucaju lasere iz očiju!

KREŠO: Aj Milivoj nemoj plašit curu, pliz!

MILIVOJ: Je li dama za jedan pikado?

KREŠO: Milivoj, čuo sam da su u aparatu s grickalicama zapeli pereci, odi lupi par puta i vidi jel' možeš dobiti koji.

MILIVOJ: Je li dama za perec?

KLARA: Neću hvala.

Milivoj ode.

KLARA: Dobro gdje je taj pelin?

Taj tren joj se pelin stvori na šanku. Ruka odozdo.

KREŠO: Ne izgledaš mi kao da si ovdje radi zabave.

KLARA: Ma mislila sam da će mi ovdje, na rubu, netko znati pomoći. Moram pratiti kartu kako bih do negdje došla, jer je to daleko i tamo nema signala. Nije teško za pretpostaviti gdje, pretpostavljam...

KREŠO: Da pogodim - Linija manjeg otpora, a.k.a. Pasivni zapad?

KLARA: Aha.

KREŠO: Ja dostavljam pizzu tamo svaki četvrtak u 19:00.

KLARA: Znači umjetna inteligencija se bavi kirurgijom, a još uvijek negdje koriste ljude za dostavu?

KREŠO: Da. Znaš kako oni tamo žive, ne primaju novac od države, oni su sve nešto kul, pa ne smiju posezati za kapitalističko-konzumerističkim radostima - stvarima novog svijeta. Jedan lik koji živi tamo nemre bez slasne pizze, pa sam mu ja diler.

KLARA: A jadan!

KREŠO: Šta jadan, jede petu najbolju pizzu u gradu. Koliko često ti jedeš petu najbolju pizzu u gradu?

KLARA: Da mi je znati koja UI je to ocijenila.

KREŠO: Jel'da. Daju ocjene pizzama, a nemaju ni okusne pupoljke!

KLARA: Baš, ne može se to mjeriti po nekoj špranci.

KREŠO: Si vidla na vijestima da sad rade prototip za novu UI koja će odrediti koji su najbolji špageti po trenju kojem imaju za srkanje?

KLARA: Nego, daj, zbilja me možeš odvesti tamo?

KREŠO: Da, ozbiljan sam. Zna bit' hladno po noći. Jel' imaš neke stvari, kaj?

KLARA: Morala bih skočiti do mame po neke vreće za spavanje, neku knjigu i... još jednu stvar trebam obaviti.

SCENA 7. KOD MAME

Klara dolazi kod mame s kovčegom. U dnevnom boravku je postavljen čaj i šah. Figurice se nisu pomaknule od kad joj je tata umro. Na fotelji je urna, odnosno njezin otac čiji DNK su pohranili u algoritam koji uči i govori poput čovjeka, u manirima preminule osobe. On je spojen na server i može puštati glazbu, a sada upravo iz njega izlazi jazz.

Klara ulazi na scenu, a mama viče izvan scene:

TIHANA: Grgur, molim te stišaj malo, Klara nam je došla!

OTAC/URNA: Opa, jedva čekam čuti što ima kod nje.

KLARA: Hej mama! Bok tata.

OTAC/URNA: Bok Klara! Lijepo si se sredila. Doma se ne moramo sređivati, jer se trebamo osjećati kao kod kuće.

KLARA: Mama ajde pusti što god da radiš! Stvarno mi ništa ne treba.

Majka TIHANA (53) ulazi s poslužavnikom.

TIHANA: Pa kaj ima, kako je taj tvoj David?

KLARA: Ma živcira me, ali nije ni njemu lako.

OTAC/URNA: Hej, hej, gdje si, Zlatokosa?

KLARA: Kaj ga nemreš bar uštirati, da zna da nemam 10 godina?

TIHANA: Oh, ma ti ćeš zauvijek biti njegova mala Zlatokosica.

OTAC/URNA: Zlatnu kosu treba češljati 1000 puta prije spavanja kako se ne bi zapetljala!

TIHANA: Istina. Klarice, što mi radiš sada? Pisuckaš nešto, kako je prošlo ono sa šeficom?

KLARA (ustaje): Mama, možemo li malo nasamo?

TIHANA: Naravno. (Ustane) Grgure, imamo još i malo one salate u frižideru.

OTAC/URNA: Mmm. Tvoji ostaci bolji su nego friška tuđa hrana, ljubavi.

TIHANA: Hahaha, daj nemoj zafrkavati.

KLARA: Ma znaš kaj, jebeš drugu sobu.

(Tihana stoji u nelagodnoj šutnji.)

TIHANA: Treba li ti još čaja možda?

KLARA: Mama, ostani molim te sa mnom malo! Nemoj ići nigdje! Sjedni!

Tihana sjedne u nelagodi. Mora nešto raditi ili prtljati, krene mahati nogom i nervozno trgati nokte.

KLARA: Ovo sa starim... ja to više ne mogu.

TIHANA: Ne možeš što?

KLARA: Oprosti. Meni je ovo sve malo... degenerično.

TIHANA: Klara, pa sve se mijenja. Znanost je sveta, moramo se znati prilagoditi. Može nam puno sreće donijeti.

KLARA: A što je zapravo sreća? Koju sreću ti točno dobivaš iz ovoga?

Tihana se nasmije. Klara ju stane ozbiljno gledati.

TIHANA: Klarice, pa zar nije lijepo da je tata ovdje s nama?

KLARA: Mama... tata nije s nama.

TIHANA: Kako nije, kada me svaki put pozdravi ujutro i poželi laku noć. Osjetim ga, ne moram se rastati s njim zauvijek. Imam njegovu podršku. Zna prepoznati miris onoga što kuham.

KLARA: Jesi li naučila igrati šah?

TIHANA: Ne, nikada nije imao strpljenja.

KLARA: Evo, ja ću.

Klara krene prema šahu i krene premještati figurice i pričati. Mama govori preko nje

Jedna preko druge:

KLARA: Kralj se pomiče točno jedno polje vodoravno, okomito ili dijagonalno. Top se pomiče na bilo koji broj slobodnih polja vodoravno ili okomito. Lovac se dijagonalno pomiče na bilo koji broj slobodnih polja.

TIHANA: Nee! Klara pa to ne smijemo micati, to je tatina zadnja partija!

Tihana krene zaustavljati Klaru koja već premješta figurice. Odjednom Klara baci figurice u zrak i na pod.

KLARA: Mama, tata je mrtav! Tata je mrtav! Mrtav je, kužiš? Nema ga više! Koliko god misliš da je ovo njegova brižnost koja izlazi na van, nije! To nije njegova ljubav, to nije njegovo mišljenje, to nije on! To nije on, mama!

Svaki put kad ta stvar progovori kao da mi netko opali šamarčinu! Na tren pomislim da je tu, ali nije. (*Počinje lupati šakom o dlan, svaki put sve brže i brže.*) Ali nije! Ali nije mama!

Nije usmjereno prema ičemu! To je prazan kanal, namijenjen svakome, ali nikome! Generička obrada informacija koja pomoću algoritma govori sve što želiš čuti! Jel' misliš da mu tako odaješ poštovanje? Ovime si se posrala na sve što on jest, na cijelo njegovo biće! Sve što je on do sada bio, izgubljeno je, jer umjesto da ga pustiš i udahnemo ga kroz novu leću poimanja, da ono što je vječno ostane s nama, ti ne želiš pustiti! Zatomila si i ono što može biti vječno i zamijenila glupim površnim besmislicama!

Smrt je normalna! Ovo nije normalno! Mrtav je, kako god okreneš! Sad samo sve smrdi po smrti, jer ju ne želiš zakopati. Kao da je negdje u sobi sakrivena smrdljiva čarapa, ne možemo ju nikako naći i eliminirati! Ne, štujemo smrdljivu čarapu koja nema veze s našim ocem! Svaki put kada ta stvar progovori podsjeti me na njega kada ne želim na taj način biti podsjećena! Ne želim slušati njegov glas, nije prirodno. Ne želim da se smije, mama ja želim plakati! To što je bilo nije tužno, to je tragično i užasno! Užasno je! Želim ga osjetiti kao da je sada dio cjeline, unutar mene, a ne na van. Mi kao ljudi više ne cijesimo ni tugovanje za nečim. Ovo je čisto očajanje, besmislica, moramo ga pustiti! Pustiti da crkne u miru, kao i lažna ideja njega, trebamo ga pustiti i pustiti da se njegova smrt obradi u nama, a ne navlačiti ovo sranje dovijeka.

Klara gleda u majku koja ju u polu odsutnom šoku sluša.

TIHANA: Srce, ali tata je ovdje. S nama.

Klara ju razočarano pogleda u nepovjerenju. Samo se okrene i ode.

SCENA 8. Dolazak do Linije manjeg otpora.

Krešo i Klara sjedaju na motor.

KREŠO: Trebat će ti novi avatar. Novi početak.

Vožnja. Prolazi vrijeme. Klara mijenja izgled. Novi avatar.

Klara mijenja izgled pred ogledalom.

(...)

Krešo i Klara silaze s motora.

Dolaze do metalne ograde ili živice. Tamo stoji BADEM (27) koji čeka s rukama u džepovima i kapuljačom na glavi. Trese se. Izgleda i ponaša se kao narkoman. Krešo mu prilazi, Klara ostaje odotruga, za sada.

BADEM: Desi burki, e?

KREŠO: Desi, Badem?

BADEM: Aj vadi brzo, brzo, uskoro će imati sastanak.

Krešo vadi pizzu iz torbe, a Badem odmah otvori kutiju i uzme griz.

BADEM: Ajme majko!

KREŠO: Čuj Badem...

BADEM: Dam ti keš... dam ti keš, samo malo... Jao!

Badem gušta u toploj pizzi.

KREŠO: Ma ne, nego sam ti htio reći da...

Klara oprezno prilazi do njih.

KLARA (*oprezno, kao da prilazi životinjici*): Eeeei!

BADEM: (*poskoči i skoro se uguši od komada pizze, baci kutiju pizze na pod i bježi*) Nisam majke mi!

KREŠO: Badem ne sekiraj se, e!

BADEM: Jesi li ti normalan? Mogli bi me izbaciti...

KREŠO: Neće te nitko izbaciti. Doveo sam curku, traži nekoga za pomoć, aj ju, pliz, samo uvedi unutra, upoznaj, smjesti.

KLARA: Sve okej. Ja sam Klara. Šutim kao zalivena.

BADEM: Ma ej, ako slučajno... Ma ej... Da nisi ni slučajno!

KREŠO: Ma neće ona nikome reći, aj se smiri i pojedi. Vidimo se idući tjedan.

Badem skupi pizzu s poda i ponudi Klari.

KLARA: Neću hvala.

BADEM: Znači dogovorili smo se?

CONTINUED

Badem provodi Klaru po smetlištu.

BADEM: Ovdje peremo odjeću. Moraš nekad staviti košaricu u red. Bok Jasenka!

JASENKA: Čao Badem.

BADEM: Tu kuhamo, evo sad Lidiya guli krumpire. Danas je gulaš. Bok Lidiya!

LIDIJA: Daj Badem, pusti me na miru!

BADEM: Ajme što sam gladan, jedva čekam večeru, hehehe! (*brzo se okrene s Klarom i vodi ju dalje. Dolaze do Pankerice MILICE (46) koja namješta stolice u krug za sastanak. Svaka je stolica drugačija*).

A tu spremamo revoluciju! Milice evo upoznaj novu članicu! Došla je do nas malo.

MILICA: FORMACIJA!

Svi stanu u formaciju. Počinje glazba. Klara je zbunjena i ne zna što da radi.

KLARA: Je li ovo sastanak?

NAJLONKA: Ššš!

U pozadini se pali slika prototipa: Linije na papiru.

Krenu skakati po kauču. Izvlače federe. Oštre koplja. Stavljaju kacige. Svaka je različita. Vježbaju borilačke pokrete. Milica hoda ukolo sa megafonom.

MILICA: Neće nas smaknuti! Neće nas zamijeniti! Nećemo to dozvoliti! Moramo biti spremni na svaki okršaj koji dolazi našim putem. Budimo spremni za REVOLUCIJU 5.0!!!

Svi hodaju ili se bacaju oko Klare koja stoji zbunjena u sredini. Netko joj u ruke uvali lopatu i kacigu. Netko ju pogurne te i ona s njima stane hodati u krug. Hvata dinamičan korak s ostalima.

KLARA: Oprostite, je li vi to možda spremate revoluciju?

SVI: Ššš!

Sve utihne, svi stanu u mjestu.

NAJLONKA: Prvo Rajko mora imati svoj prolazak s granjem.

KLARA (Osobi do sebe) Tko je Rajko?

NAJLONKA: Kovitlajuća prašina, granje.

GMIZAVI GUŠTER: Ššš!

Sporo ali sigurno, prolazi Rajko. Vuče za sobom granje.

NAJLONKA: Rajko je imao posao u jednom starom gradskom kazalištu. Bio je zadužen za povlačenje granja s jedne strane scene na drugu, oponašajući tišinu u jednom westernu. Jako je volio svoj posao, pa mu dajemo priliku da nastavi i u našoj zajednici. Kao što i mi svi nastavljamo, s onim što volimo.

NAJLONKA: Ššš! Sad je najbolji dio.

Rajko povlači užu za sobom, a za tim ide kovitlajuće granje s divljeg zapada. Prođe. Svi stanu pljeskati.

GIPKA KOBILA (Briše nos) Ali svaki put.

GUMA: Hoćemo puš pauzu?

MILICA: PUŠ PAUZA!

Svi odlaze, prolaze 'kroz' Klaru, odnosno zabijaju se u nju u prolazu.

KLARA: Oprostite. Imam nešto što bi nam moglo koristiti.

Svi se okrenu. Gledaju ju. Klara je pomalo obeshrabrena ali se drži.

KLARA: Mislím, pričate o revoluciji, a povukli ste se. Kako napraviti promjenu unutar društva ako ste se povukli od njega samoga? Time ste se pomakli i od same biti. Ulažete u nešto što je srušeno, a možemo probati graditi unutar krhotina novog svijeta.

GUMA: Je, probao sam ja to već. Išao sam na šalter. Čekao sam u redu. Svima sam pogledao kakve cipele nose. Izbrojao sam sve utičnice u prostoriji. Kad ono, napokon dođem na red, i znaš što su mi rekli? Pričekajte asistenta!

Svi kimnu glavom i ponovno krenu koračati.

KLARA: Znaete li možda gdje je Damir?

Svi stanu i utihnu. Prestaje i glazba.

GMIZAVI GUŠTER: Vođa postrojbe?!

NAJLONKA: Njega se ne smeta.

SNUŽDRENI MRAVOJED: On počiva u svojoj jazbini, dalje, nakon planine limenaka. Nitko tamo ne zalazi bez dopuštenja. Ne smijemo ga zamarati.

KLARA: Mislím da ima nešto što mi treba.

Izviri bakica sa štapom.

ZDENKA: A što ti trebaš?

KLARA: Možda ja imam nešto što on treba.

Klara se okreće u smjeru u kojem je prethodno Mravojed pokazao.

GMIZAVI GUŠTER: NE ZALAZI TAMO!

Svi uzdahnu. Klara se odvoji od društva. Gledaju ju prepadnuti i u tišini. Potom kreću svojim poslom i nastave marširati.

Scena 9. Ispred Bunkera

DAMIR (OFF) : Molim?

KLARA: Dobar dan. Poslao me ovdje Sven.

Damir pogleda kroz maleni otvor. Nasloni pištolj.

DAMIR: Ruke gore!

Klara diže ruke. Polako s jednom rukom zaranja u džep.

DAMIR: STOJ! RUKÉ GORE!

Klara polako otvara papir u njegovoj punoj veličini.

KLARA: Nisam došla radi napada.

DAMIR: SPUSTI TO DOLJE!

KLARA: *(Drži papir u ruci)* Ja sam Klara Fridić.

Damir izlazi van.

KLARA: Imaš li drugi dio prototipa?

DAMIR: *(Odlazi do nje i primi ju za lice.)* Sjećam te se kad si bila mala. Sjedila si mu u krilu dok smo planirali put za Južnu Ameriku. Grašak kojim te hranio padao je i kotrljao se po podu i to ti je bilo urnebesno smiješno.

KLARA: Evo, ja vas se nikad ne bih sjetila da me ujo nije poslao.

DAMIR: Sven je živ, dakle?

KLARA: Da. I dao mi je ovo. Tata mi je ostavio. Posjeduješ li ti neki drugi dio?

Damir pogleda ima li još koga u blizini.

DAMIR: Uđi!

SCENA.10. U Damirovom bunkeru.

Unutra je sve puno spisa, zid je kao ploča s računicama. Ima i one nacрте na zidu.

KLARA: Je li to neki putokaz, ili nacrt?

DAMIR: Vjerojatno neki plan napada.

KLARA: Vi spremate svoju vojnu postrojbu? Ali moj otac nije htio napad, htio je obranu koja će nas čuvati. Uvjerena sam u to.

DAMIR: I, Klara, čemu ta čežnja odjednom? Od kad si izgubila svrhu?

KLARA: Tu sam da ispričam njegovu priču. Znam da se nije ubio. Htjeli su otkupiti izum i koristiti ga u negativne svrhe, mislili su da je moj otac opasan čovjek koji posjeduje znanje koje nam može naštetiti. Ali ja znam da to nije istina. Ja znam da je on izmislio oružje kojim ćemo sačuvati nešto, a ne uništiti.

DAMIR: Ako si toliko sigurna u njegove namjere, sigurno ćeš moći dešifrirati i koje je to oružje u pitanju.

KLARA: Ne znam. Nisam inženjer. Ali ti već provodiš dio njegovog posla.

DAMIR: Ja uvijek i jesam provodio dio NAŠEG posla. To je ono što ne razumiješ. Vi Fridići. Ništa ne date podijeliti. Sva slava vama.

KLARA: Ti si odabrao pobjeći i izolirati se. Što čekaš?

DAMIR: Jer još nije vrijeme. Ljudi nisu uvježbani. Ne samo da ne znamo plan napada u potpunosti, ne znamo ni protiv čega se borimo. Ne znamo s čim ćemo imati posla i kakve aseve u rukavu će UI

posjedovati. Bodlje i noževe i kalašnjikove koje će pucati iz očiju. Zamisli da nasrnem na ove istomišljenike bez jasnog cilja? Još bi im dali prednost, ako im unaprijed pokažemo naš plan.

Netko pokuca na vrata.

Tišina. Opet kucanje.

BADEM : Damire, jesi slobodan sad da mi provjeriš ovu žarulju?

DAMIR: (*Odškrine vrata/Proviri kroz rupu bunkera*) Bademe, sad mi nije najbolji trenutak.

BADEM: A daj, molim te! Možeš li ju samo pogledati?

Badem mu pruža žarulju kroz maleni otvor.

DAMIR (*Osjeti miris*): Opet si jeo pizzu, Bademe?

BADEM: Ma to mi je ovaj novi omekšivač za rublje, šunka-sir. Samo mi apdejtaj žarulju molim te! U mraku sam. Ne vidim di umačem...

DAMIR: Umači kod susjede onda.

BADEM: Kod Barice? Fuj, neću. Ona je vegetarijanka, ima samo humuse.

DAMIR: Daj mi tu žarulju i gubi se!

BADEM: E, hvala ti stari moj, HVALA TI!

Damir polegne žarulju.

KLARA: Vi i dalje koristite žarulje? Fale mi te stvari...

DAMIR: Ovo je smetlište propalih ideja, naravno da koristimo žarulje.

Klara uzima žarulju u ruke. Gleda ju.

DAMIR: Sagledaj ljudsku povijest. Prisutnost ljudske rase proizvodi ideje, te se priroda ponovno rađa. Na jedan potpuno novi način.

KLARA: Prije se zasnivalo na tome da imamo slobodu izbora. Kada se sada zapitam, zašto živjeti kada nam je sve predodređeno. Ako slobodna volja ne postoji? Nije li smisao biti slobodan, živjeti slobodno?

DAMIR (*Smije se*) Zvučiš kao on. Klarice, ne možeš ništa odrediti, sve je već predodređeno. Mi igramo već napisani scenarij drame.

KLARA: Čije?

DAMIR: Pa ti bi to trebala znati. Fizike.

KLARA: Ma daj? Mi smo svi žrtve fizike? To je upravo ono protiv čega se moj otac borio!

DAMIR: On se nije borio. Htio je svoje ime ispod svojeg izuma, baš kao i ti ispod tvojih članaka. Ti misliš da sve mora imati neki razlog. Moraš izmisliti priču od toga zašto se ubio. Pridati neko značenje. Kao da si autor umjetničkog djela.

KLARA: On nije bio kukavica!

DAMIR (*Sarkastično*) Da, a ti si i autor i lik unutar umjetničkog djela. Donosiš pravdu na vidjelo.

DAMIR: Ostavio ti je još nešto.

Klara zastane.

DAMIR: Posljednji dio slagalice. Ajde, Zlatokosa! Možda ćeš onda moći dešifrirati njegovu oporuku.

KLARA: Oporuku? Oprosti, ali stvarno ne razumijem tvoju namjeru. Ti si ukrao oporuku moga oca kako bi me... zaštitio?

DAMIR: Samo zato što je unutra šifra cijelog ovog prototipa, nisam htio da ju netko zloupotrijebi. Ili da napraviš glupost.

KLARA: Imala sam pravo znati. Pa ja sam mu kći, za Boga miloga!

DAMIR: A ja suradnik koji mu je pomogao doći do određenih rješenja!

KLARA: Ali svejedno nemaš pojma kako to dešifrirati.

DAMIR: Imat ću uz tvoju pomoć. Drugi dio slagalice nije tako jednostavan.

KLARA: Daj mi oporuku!

DAMIR: Klara. Poštovao sam njegov rad do neba. Ne mogu ti uručiti nešto što nosi toliku odgovornost.

KLARA: Htio je da ja to imam!

DAMIR: A ja mislim da to nije bila baš najbolja ideja. Nešto toliko sveto u rukama jedne djevojčice.

KLARA: Ta djevojčica ti treba kako bi uopće imao pojma o čemu se radi! Ostavio je to za mene da dokučim!

DAMIR: Probat ćemo zajedno. Kaže ovako:

Papirnati avioni nisu ništa drugo doli kragne od košulja koje namjestimo i pošaljemo na putanju.

Kragne od košulje koje odijevamo svaki dan u nadi za promjenom i bijegom su upravo smjernica kojom vrh papirnateg aviona usmjerimo prema nekom cilju i bacimo. Treba imati ka nečemu stremiti. Čak i ako znamo da ćemo se samo zabiti u zid i pasti na zemlju, samo da bi ga ponovno podigli i bacili u vis.

E, a sad, neki se ne zabiju u zid, već zavijore zrakom i naprave onu osmicu u zraku, te onda padnu. To im je posljednji oproštajni salut, znajući da su u besmislu ostavili dašak vječnosti sa sobom, baš kao što je osmica vertikalni infinity znak, znak vječnosti, prije nego što propadnu na zemlju u prolaznosti vremena.

Bitno je da pošalješ poruku prema nekoj destinaciji. Zabit će se u zid, vrlo vjerojatno, ali možda i uspiješ dobiti koju osmicu.

Šutnja.

Klara gleda u papir u rukama.

Klara gleda prototip. Krene savijati papir prema njemu. Složi papirnati avion.

KLARA: Ovo jest prototip. Ovo trebamo usaditi u bazu kolektivnog nesvjesnog.

DAMIR: I što će to učiniti? Napraviti ljude slobodnima? Ne budi smiješna.

KLARA: Htio nas je osloboditi. Umro je za nas, ako ne pokušamo, znači da je umro bez veze.

DAMIR: Ali mi se ne nalazimo u već napisanoj drami. Mi ju krojimo.

KLARA: I ja ću iskrojiti narativ svojeg oca!

DAMIR: I sad napokon imamo narativ! Ne gledamo više u prazne linije, imamo oružje! Vrijeme je da ga predamo!

Agresivno joj istrga avion iz ruke

KLARA: NE! Ovo je za nas!

DAMIR: Usaditi ćemo ovo u UI!

KLARA: NE! UI ne smije znati! To je jedino što nam je preostalo! To je naše! Ja znam da on nije planirao napad. Htio je osloboditi kolektivno nesvjesno.

DAMIR: Znaš li što će se onda time osloboditi? Sve zvijeri koje su bile zatvorene koje su ljudi, one s kojih ljudi svakodnevno skreću pogled. Otključat ćeš ono što titra u dubini. Nije vrijeme. Pa jesi li ih vidjela?

Klara stoji i gledaju se neko vrijeme.

KLARA : Pazi!

Damir skrene pogled, ona mu uzima avion iz ruke.

Klara bježi.

On nestane iz vida. Klara gleda oko sebe. Pronalazi njegovu značku na podu i stavlja je na svoju košulju.

Scena 11. U dvorištu

Klara trga stranice iz knjiga i slaže avione. Nakon nekoliko složenih aviona glasno zazviždi u zviždaljku.

KLARA: Novi plan napada!

Svi izlaze u pidžamama.

GMIZAVI GUŠTER: Što je bilo?

KLARA: Imamo posla! Ajmo, revolucionari na noge lagane!

GIPKA KOBILA: Je li stigao?

RAJKO: *(Prolazi s granjem)* Samo malo, samo malo!

Klara baca gomilu papira na pod.

ZDENKA: Je, to buš ti sve pomela!

Klara krene slagati avion. Pokazuje ga ljudima.

KLARA: Znajte se adekvatno obraniti! Oni ne ratuju vani, s mitraljezima. Ratuju tako da vas sišu iznutra, polako. Onemogućuju vam slobodu i pravo izbora!

Dolazi Milica-oronula pankerica. Ima Hello Kitty papuče ili pufaste sa zečjim ušima.

MILICA: Što se ovdje događa?

Svi su okupljeni oko Klare koja u sredini slaže avion za avionom.

KLARA: SAVINI! IZRAVNAJ! POTEGNI!

SAVINI! IZRAVNAJ! POTEGNI!

AJMO!

SAVINI! IZRAVNAJ! POTEGNI!

Dolazi Damir. Svi se prepadnu. Svi mu se poklone sa strahopoštovanjem. Klara ga ignorira i do iznemoglosti slaže avione.

KLARA: SAVINI! IZRAVNAJ! ZATEGNI!

Damir uzima jedan papir s poda. Pokaže ga ostalima. Podrpa ga.

Jedan član uzima papir s namjerom da ga potrga, Damir dolazi do njega i naglo ga zaustavlja. Uzima mu papir iz ruke i zgužva ga. Pokaže ostalima.

Svi gledaju u čudu. Damir tada glasno udari nogom o pod i svi posegnu za papirom kojega zgužvaju. Klara i dalje slaže u pozadini.

KLARA: SAVINI! IZRAVNAJ! POTEGNI!

Na Damirovu tihu naredbu, svi zgrabe papir i zgužvaju ga.

KLARA: SAVINI! IZRAVNAJ! POTEGNI!

Svi usmjere zgužvane papire prema Klari. Krenu gađati u slow motionu.

Prije nego ju pogode, Klara ustaje i baca avion. Avion se zabije u zid.

Svi se maknu sa scene i Klara se nađe u mraku.

Krene atmosferična glazba. Glasovi.

Oko Klare se kreću ljudi. Nose folije i vrpce koje vijore zrakom.

Javlja se glas UI-ja:

UI: *Klara!*

Klara se okrene. Pored nje prođe netko trčeći s folijom.

Glasovi se javljaju kao u pjesmi.)

UI: Naše priče nemaju oblik. Sadržane su u umreženom razumijevanju. Imamo neodoljivu potrebu da sva osjetilna iskustva asimiliramo s unutarnjim, psihičkim događajima.

KLARA: Poznato mi je ovo mjesto.

UI: Prazne pustoši svijeta. Tu si sama.

KLARA: I nije me strah.

UI: Jeza prolazi samo one koji misli da je ljudski duh samo ono u što on vjeruje, što se govori u medijima ili o čemu ljudi pričaju.

Klara pada na koljena. Oko nje se odvija ples

UI: Priče zapisane u nama su znanje o najdubljem životu. Kolektivni sustav, operativna osnova sve mističnosti sudjelovanja, dok cerebrospinalna funkcija doseže svoju vrhunsku točku u odvajanju specifičnih kvaliteta ega, i shvaća samo površine i vanjske oblike - uvijek kroz medij prostora. On sve doživljava kao vanjštinu, dok simpatički sustav sve doživljava kao unutrašnjost.

Netko donosi kantu s vodom. Klara se umiva u njoj.

KLARA: Tata? Jesi to ti?

UI: Put duše u potrazi za izgubljenim ocem vodi do vode, do tamnog ogledala koje počiva na njenom dnu.

Čuje se škripanje ljuljačke koje postaje sve glasnije i glasnije.

Dolaze ljudi s avionima. Netko Klari dodjeljuje avion.

Bacaju avione, Klara svoj ne baca.

UI: Letimo iznad vode kao duša koja ide zgrabiti. Mi smo svi spojeni.

KLARA: Možeš ti meni sve ovo pričati. Možeš složiti papirnati avion, možeš ga baciti, ali ti ne možeš uživati u njegovom letu!

Čuje se škripanje ljuljačke koje postaje sve glasnije. Klara izravna svoj papirnati avion i krene čitati:

KLARA: Mi imamo moć da pogledamo u ništa i iz toga stvorimo nešto. Tu gdje je sada spomenik je prije bila ljuljačka. Uvijek bih se jako zanjerala i skakala s nje u nadi da ću poletjeti. Proizvodila je

zvuk koji mi je davao pogon i gorivo. Pripremala sam se, zanjihala jako nogama i skočila. Kad bih odletjela s nje, zvuk ne bi prestajao, ali bi se izobličio i ljuljačka bi krenula plesati lijevo-desno oko svojih okova, zabijati se u metalne držače. Na taj tren imala sam osjećaj da letim. Skoknula bih na pod, još s osjećajem kao da sam gore. Samo bih ponovno dotrčala do ljuljačke i ponovno se zanjihala najjače što mogu, samo kako bih opet sletjela na pod i ponovno se digla.

Jednom sam gadno pala na koljeno i sastrugala njime asfalt. Imam ožiljak. Ali svaki put kada ga pogledam podsjeti me na upornost koju imam u sebi. Da makar na tren, mogu u trenutku sebi simulirati let.

Ljudi bacaju avione. Krenu pričati.

LJUDI: Letimo zajedno. Zaranjamo. Sada smo slobodni. Zapamtimo tko smo. Naše priče čine nas.

KLARA: Naše priče su naše oružje. Ja sam Klara Fridić, i moj otac je u avionu vidio kragnu od košulje koju odijevamo svaki dan. Ja u njegovom letu čujem škripanje ljuljačke. A vi?

Bacanje aviona u publiku.

KRAJ

1. NARATIVNA EKSTENZIJA

Film

Sin sustava

“Parens patriae” na latinskom znači "roditelj nacije" (doslovno, "roditelj nečije zemlje"). U zakonu se odnosi na javnu politiku ovlasti države da intervenira protiv nasilnog ili nemarnog roditelja. U ovoj ekstenziji cilj mi je prikazati zanemareni kutak sustava, koji je, za razliku od ostalih brzo reproducirajućih nametničkih koeficijena konzumerizma, ostao u paučini. Točnije, u popravnom domu, kao reprezentacija, a u to ime i odajući omaž i počast ostalim ustanovama kao i mentalnim institucijama, i tako dalje.

Ova narativna ekstenzija bila bi pozadinska priča jednog od sporednih likova predstave, Badema, Jana Đakića. U predstavi je predstavljen kao onaj pomalo odbačeni sudionik “linije manjeg otpora” - ljudi koji žive onkraj ruba civilizacije i grade svoj sustav anarhističkim pristupom.

Kao miljeniku među glumcima i vrlo vjerojatno publikom, bila bi mu dana dubina koja bi odskakala od inače komičnog nestašluka koji uvodi zabranjene protokole, poput pizze, kroz ogradu koja dijeli svijet otpora prema konzumerističkim pokretačkim snagama novog svijeta.

Jan je jedan od šestero djece u jednoj nestabilnoj obitelji gdje je majka šizoidna, vuče se van i unutra po mentalnim ustanovama u pronalasku novih terapija, te je često nema kod kuće. Ako je i bude, puno spava i nije sasvim duhovno prisutna. Otac je alkoholičar koji radi na parkingu i već je pod prijetnjom otkaza zbog pijančevanja na poslu.

Jan je najmlađi od svojih braća i sestre te je uspio biti spašen na vrijeme prije nego li je krenuo istim putem kao njegova starija braća koji su već u adolescenciji krenuli s kriminalom, pljačkanjem, i drogama. Jedina sestra brine se za njega i mamu. Samo jedan od braće nije potpuno izgubljen slučaj; radi kao kuhar gdje ga izrabljuju u kuhinji, no većinu zarade troši na drogu. Sva braća su mu bila završila u popravnom domu, poput domino efekta, bilo u kasnijoj ili ranijoj adolescenciji gdje su naučili čitati i pisati, ali ponajviše razmjenjivati iskustva s drugim delikventima. Jan je uvijek bježao u svoj svijet. Kako im je majka akademska slikarica, uzimao bi joj boje i slikao po zidovima, zbog čega bi jako nadrapao. Njega su već po kratkom postupku strpali u dom, jer bi tamo naučio čitati i pisati, za razliku od braće od kojih pojedini

nisu završili srednju školu, a jedan ni osnovnu. On je tamo bio preventivno poslan kako bi bio pod nadzorom od malena, jer su Đakići bili već poznati sustavu.

U sklopu doma pohađao je zanat za parketara, što ga, naravno, nimalo nije zanimalo. Nisu imali novaca da ga pošalju u drugi grad u neku umjetničku srednju školu. Zbog svoje ne problematičnosti u ustanovi imao je slobodu izlaska iz doma vikendom, no kako se počeo zanimati za sprejeve i grafiti art, počeo je crtati po fasadama. Prolazio je ispod radara, sve dok nije priveden zbog grafitiranja kioska. Od tada ga trpaju u istu kutiju kao ostale njegove krvne srodnike.

Njegova simbolična advokatkinja, psihologinja Jasenka, rekla je nadležnima da je to samo jasan pokazatelj njegove unutarnje frustracije, kao umjetnički nastrojene osobe, zbog toga što ga društvo ne zamjećuje. Jan bi joj donosio svoje crteže, od kojih je jedan uokvirila i stavila u ured gdje je čuvala spise nekih svojih klijenata, djece iz doma. Nadležnima je pokušala usmjeriti pažnju na to da bi ga trebali preseliti u drugi grad kako bi ispočetka pohađao srednju školu, jer da se radi o dobrom djetetu. Dom bi nekada posjećivali ljudi koji su trebali dali uvid u stanje djeteta i daljnje postupanje s njime. Nažalost zahtjev od strane psihologinje nikada nije prošao zbog povijesti u obitelji, točnije starije braće koji su bili već bili označeni crveno u sustavu.

U domu je hrana bila uz rame zatvorskoj. Unutra kao da je i dalje trajalo doba Jugoslavije, iako je radnja smještena u nedalekoj budućnosti. Televizor im je bio jedini dodir s vanjskim svijetom i predstavljao kontrast zapostavljenom unutarnjem stanju doma, iscrpljenim socijalnim radnicima i pedagogima. Jan je bio poput *Robin Hooda* među delikventima, snalažljiv, no dobroćudan. Pomagao je novopridošlima koji bi najčešće naribali. Bio bi jedan od onih „*tour guidova*“ koji upozoravaju na potencijalne krađe i opasnosti koje vrebaju, kao što je prebacivanje deke preko osobe i šutanje nogama. Ispunjavao bi gotovo istu funkciju kao u predstavi, gdje protagonisticu Klaru vodi kroz svijet otpora predstavljajući joj zajednicu.

Upoznao je tamo djevojku po imenu Lucija, koja je bila žrtva nasilja u obitelji. Jednom ju je za vrijeme doručka vidio kako umače rajčicu u jogurt. Ona se školovala za kozmetičarku, također u sklopu doma. Pod nastavom hrvatskog jezika koju su pohađali zajedno, predao joj je crtež njenog lika, u stilu stripa, kako umače paradajz u jogurt. Ispod je grafiti pismom bilo napisano “Komba i pol”. Ovo Luciju naljuti, pomislivši da joj se ruga. Zgužva papir i baci mu ga u glavu, na temelju čega nadrlja pod nastavom pa ju izbacuju van, što u njoj izazove u još veći bijes te završi na zatvorenom odjelu, gdje nije imala pravo niti izlaska u dvorište.

Jan se žali nakon nastave, pokušava preuzeti krivicu, no nikoga ne zanima. Krene ga pratiti ogroman osjećaj krivnje te ju pokušava izbaviti van. Jedini doticaj koji mu preostaje s njom jest preko prozora koji gleda na stražnji dio dvorišta. U toj dvorani ona i ostala djeca sa zatvorenog odjela imaju dnevni boravak, to jest odmor. Tamo joj se ispričava i obećaje da će ju izbaviti. Tamo su joj neke cure odrezale kosu iz ljubomore, jer je imala dugačku plavu kosu. Još je više shrvana nego što je bila. Jan radi sve u njegovoj mogućnosti da ju razveseli. Donosi joj slatkiše i njene omiljene kisele žvake. Razvijaju simpatije jedno za drugo. Donosi joj i crtež kojim se ispričava, a koji prikazuje nju kao super junakinju s novom moćnom frizurom.

Inače njeno omiljeno jelo su bili bademi, ali su uvijek bili preskupi pa, dok je živjela sa svojima, oni joj ih nisu mogli priuštiti. Počeo je krasti bademe za nju, trpajući ih u vrećicu koju bi ugurao u gaće pa istrčao iz trgovine. Ona ga je iz zezancije krenula zvati Bademko.

Luciju su brzo pustili iz zatvorenog odjela zbog uredne orijentiranosti prema sebi i drugima, te su opet mogli boraviti zajedno i pod nekim predmetima. Druže se. Njega je odgojio sustav, no ponaša se kao normalan i zdrav dečko. Psihologinja se nekako izbori za to da ga puste van kako bi mogao otići na prijemni ispit. On sada bira hoće li ostati ovdje s Lucijom, s kojom je prvi put osjetio sreću, ili će otići i slijediti svoj san.

Ona ga snažno ohrabri da ode. Obećaje joj da će se vratiti.

Tamo bude smješten u drugi dom, gdje se u startu okreću protiv njega. Krene često bježati iz doma i raditi graffiti art. Potpis, odnosno "tag", mu je "Badem." Uredio je cijele napuštene vagone vlakova. Škola mu se nije svidjela, nije mu se dalo crtati aktove i mrtvu prirodu. Imao je već razvijen svoj stil, onaj koji je razvio crtajući po papiru pod nastavom koju nije slušao još od malena dok se vukao po domu. Traži da ga se ponovno premjesti u dom u njegovu rodnom gradu, no odbijaju. Prije ili kasnije, ode tamo na vlastitu inicijativu, opet izgrafitira neki kiosk pa ga pošalju u dom. Lucija se uplela s krivom ekipom i sada konzumira droge. Nije više ista. Ima novog dečka, Stjepana, starijeg momka. U domu vlada nered od kad je Badem otišao. Sve je prljavo, puno je više krađa i nasilja.

Badem se suprotstavi Stjepanu, dobije batina i završava na hitnoj. Stjepan i Bademova braća su stari ratnici. Bademova braća nude da razbiju Stjepana, no Badem se boji da bi ovo moglo naštetiti Luciji te ih moli da ništa ne poduzimaju. U bolnici prima pismo psihologinje iz svojeg doma, koja je dala otkaz. U njemu saznaje kako joj je sada jasno zašto nitko ništa nije poduzeo prije kada je upućivala na njegovo dobro vladanje u domu. Naime, Badem je imao sva prava, na temelju svojeg vladanja, biti pušten iz doma još prije 9 godina, taman kada bi završavao

osnovnoškolsko obrazovanje. No, radili su sve u svojoj moći da ga zadrže jer je držao red i mir u domu. Druga su se djeca bolje slagala, nije bilo rata, držao je stvari pod kontrolom. Olakšavao je radnicima posao, znao se nositi s imbecilima i dolaziti do kreativnih načina rješavanja problema. Ovo je Badema jako isfrustriralo.

Lucija je taman bila počela učiti plesti narukvice prije nego što je Badem napustio dom, ali je zanemarila taj zanat. Nađena je, predozirana, u svojem krevetu. Badem je u nevjerici jer ne samo da su mu oduzeli djetinjstvo i priliku za normalnim životom, već su mu sad oduzeli i Luciju, jedinu dobru stvar koju je dobio iz svega toga. Badem njezinoj majci, koja je došla do doma pokupiti neke stvari, daje narukvicu koju je Lucija isplela. Majka u suzama vraća narukvicu Bademu i govori mu da bi Lucija sigurno htjela da je on ima. Badem zadržava narukvicu koju ima na ruci i u predstavi, gdje je dio jedne sasvim drugačije zajednice s određenom ironičnom korelacijom.

Psihološka razrada njegova karaktera tijekom filma ne oslikava ga ni kao nužnog dobričinu, ni kao anti-protagonista. Radilo bi se ponovno, o čovjeku koji se snalazi s onim što ima i stvara vrijednosti iz ničega.

Filozofska struja misli koja se ovdje provlači jest ona prirode ili odgoja, djece koje je odgojio sustav, onaj kojega je država, koja bi trebala biti podrška tom sustavu, zanemarila. Poveznica s Nietzscheovim paradoksalnim razmišljanjem o tome kako je čovjek u isto vrijeme stvaraoc, dok u isto vrijeme nije svjestan toga. Stoga misli da su mu sustavi vrijednosti i s njima povezanih vrlina dani s neba i potvrđeni porukom onoga koji mu je naviješten kao izbavitelj. (Stjepan Kušar, 2019). Procjenjivanje jest stvaranje.

On je onaj koji ih stvara i koji ih razara. Tko mora biti stvoriteljem mora biti uništavateljem i porazbijati vrijednosti.

2. NARATIVNA EKSTENZIJA

Videoigra

Kodom kroz komu

Interaktivan tip *storytellinga*, kao što je onaj u videoigramama bio bi svojevrsan izazov za provlačenje ove filozofske struje misli, no naglasak bi bio na stanjima i emocijama, odnosno na percepcijama i stanjima, a ne na pitanjima života ili smrti. U nekom apstraktnom prijepisu ideje pridala bi se pažnja prikazu umjetne inteligencije koja uči kako je to biti čovjek. Izvan fabulativna svrha igre bila bi da je igrač stavljen u poziciju toga da si i sam postavlja neka pitanja u vezi sa sobom sukladno tome kako stroj uči kako biti poput njega, čovjeka.

Temeljna postavka svijeta je fikcijska distopija u istom univerzumu u kojem propovijeda protagonistica Klara u kazališnoj formi, samo ovdje je to napredna strana priče u kojoj se u oružje usađuje UI za ratne svrhe. Ratna postrojba SAD-a već je savladala usađivanje UI-ja u oružje, provela testove napada kao i simulacije borbe nad protivnikom. Novi zahvat ove operacije tehnološkog unapređenja vojne postrojbe nije samo u superiornim mogućnostima napada, snazi i tehnici kojom raspolaže, već i u kognitivnom osposobljavanju stroja da razmišlja i razumije poput čovjeka. Fizičke prednosti imaju svoje sustave djelovanja koje nisu ostale neupitne što se tiče njihovih prednosti, dok je podizanje njihove svijesti ambivalentni imperativ, kao i mogućnost kognitivnih sposobnosti donošenja odluka inače nepredvidljivih situacija. Nad Europom je prijetnja SAD-a strateške naravi, ne samo da bi se unaprijed odlučilo o strateškim pokretima i pozicioniranju vojne robotike, već i da bi se znalo djelotvorno reagirati na ljudske naravi inače nedokučive nekom sustavnom binarnom kodeksu. Svrha i cilj jest dati vojnicima, strojevima, takozvano kognitivno spoznavanje na ljudskoj razini. Pri tome ono, stroj, robot, UI kao mrežni sustav, treba spoznati čovjeka na podsvjesnoj razini, nedokučivoj znanosti i binarnim kodeksima. To je glavna problematika i izlika za našu fabulu koja slijedi.

Kao i u humanističkoj znanosti gdje vlada misterij u području nesvjesnog, postoji velika rupa u usađivanju samih nesvjesnih naravi u stroj iz razloga što je to nama samima nepoznanica.

Kako bi UI postao čovjekovim klonom u punom smislu riječi, mora proći proces individuacije. Kako je to subjektivan i intiman proces bića, stroj može učiti isključivo putem individualnog ljudskog iskustva. Nesvjesno leži u snovima, odnosno tamo je aktivno, te je tako UI poslan na zadatak ljudima koji su u komi. Oni su u stanju prolongirane nesvjesnosti. Igrač je protagonist u rečenoj komi, koji će biti kapetan ovog putovanja u uvođenju individuacije u

UI. Svojevrsan kapetan, odnosno igrač, ima određenu dužnost koje se mora pridržavati kako bi napredovao u igri, a to je da se probudi iz tako rečene kome. Treba rješavati zadatke koji se postavljaju pred njim i odgovarati na pitanja.

Lik protagonista bila bi djevojka sa svojom pozadinskom pričom koja nam ne bi bila predstavljena unaprijed. Igrač bi ujedno i učio o samome sebi kako napreduje u igri. Igrač se budi u nepoznatom prostoru. Točnije u crnini s vratima u daljini. Bez ikakvog unaprijed predodređenog konteksta, nema ništa drugo u svojim kontrolama nego početi prilaziti tim vratima. Otvara ih. Nađe se u svijetu isprepletenih kablova, kao da podsvjesno simulira svoje stanje u bolnici. Čuje se elektrokardiogram što mjeri srce. U navratima ga obasja neonski nepodnošljivo svjetlo. Proces koji nam daje ekspoziciju lika jesu glasovi koji se čuju, navodeći igrača da mu je jasno da je on u nekom poluživom stanju. Ostatak informacija daje mu stroj – hologram koji mu pruža ruku i govori da pođe za njim.

Obitelji onih u komi ili sličnim stanjima daruju svoje članove obitelji znanosti kako bi učili od njih, pošto se ljudi koji samo snivaju tek olako mogu za čas probuditi. S ovim igrača upoznaje stroj koji mu govori da se ne treba bojati. Upoznavaju se. Igračev zadatak je jednostavan, treba samo slijediti upute i donositi odluke kako bi stroj učio od njega. To je naravno laž, igračeve odluke temeljile bi se na onima koje bi možda i on, kako moralno tako i osobno kao čovjek donosio. Od naizgled benignih situacija pa do nekih više krucijalnih, trebao bi objasniti stroju zašto je donio odluke koje je donio.

Zajedno u kolektivnom nesvjesnom. Frekvencija naše realne dimenzije iznosi 7.83 hz, dok su uspjeli dokučiti da je kolektivno nesvjesno na 0.5-4Hz. On je spojen na Cloud zajedno s igračem, ili kako saznajemo, s protagonisticom koja je pala s bicikla. Igrač samog sebe upoznaje time postepeno upoznaje svoju priču. Gameplay bi sam po sebi bio linearan, s tekstom i dijalogom simbiotički poput grafičkog romana, zatim preneseno u interaktivnu formu odabira koji vode na različite grane djelovanja. Neke stvari bi varirale, međutim poanta bi težila tome da se na sve kompleksnije zadatke AI-u pokušavaju predočiti stvari poput emocija, zaljubljanja, sjećanja, nostalgije, melankoličnosti... Matrica sama po sebi nema sjećanja kao što ju nema ni kazeta, no objasniti to nekome, odnosno nečemu, što ima drugi princip rada je igračeva vječna borba koju između ostalog vrši nad samim sobom.

Primjer jednog igračevog zadatka je sljedeća situacija:

Svojim putem kojim korača stazom u šumi, nailazi na ranjenu srnu. Lokva krvi ju okružuje i ona vapi za pomoć. Zvukovi su bolni za slušati, baca igrača u nelagodnu situaciju da što prije

želi izaći iz nje. No, ne može samo tako otići, tu je ta doza odgovornosti koju osjeća prema drugom biću, vlastitog integriteta. Ima dvije opcije: ubiti srnu sad i odmah te ju spasiti patnje, ili poduzeti riskantan potez noseći ju, točnije navlačeći ju putem do najbliže kolibice gdje srnu može spasiti jedna medicinska pomoćnica, s prikladnim alatima. Ovdje bi srna, u boli, još više patila i mučila se, no uz bljesak nade da će biti spašena.

Nakon zadataka uvijek bi slijedio razgovor s umjetnom inteligencijom o tome što se zbilo, te humaniziranje stroja i dehumaniziranje čovjeka, dekonstruirajući ga na elemente kojima operira.

Koje su te stvari koje se ne mogu dokučiti nulama i jedinicama? Bakina štrudla od jabuke, primjerice. Prisutni motivi iz predstave. Savladavanjem sebe u korist jedne videoigre, igrač bi, barem indirektno, dobio meta dimenziju kopanja po sebi, istovremeno kopajući po ponorima kolektivnog nesvjesnog u simulaciji jedne videoigre.

Kako igra napreduje, tako i stroj napreduje u svojoj svjesnosti, a igrač dobiva sve veće znanje o sebi kao avataru u igri s osobnom pričom. Stroj više nije samo sugovornik kao neki automat, već sudjeluje kao suparnik u razgovoru kao kod prvog čovjeka kojemu je netko nešto odgovorio u staroj Grčkoj. Čovjek više ne priča sam sa sobom. Stroj nije više analogan čovjeku, već prema Baudrillardu (1981), stroj postaje ekvivalent čovjeku u radnom procesu. Razlika između simulakruma prvog i drugog stupnja, u odnosu razvoja stroja u nešto što zadire u ono što postoji iza manifestiranih fenomena. Kada krene postavljati pitanja o duši, Bogu, kreće i njegov proces individualizacije u igri. „Sva ljudska metafizika kao protagonist prirodnog teatra stvaranja bio je utjelovljen u automatu prije nego što je nestao s revolucijom. I jedina je automatova svrha da stalno bude izložen pogledima živog čovjeka – s namjerom da bude prirodniji od njega čiji je idealan lik. Dvostruko savršenstvo čovjeka, do gipkosti njegovih pokreta, do funkcioniranja njegovih organa i inteligencije – izaziva tjeskobu kada se shvati da nema razlike, da se oprostio sa svojom dušom na račun idealno naturaliziranog tijela. Bogohuljenje.“ (Baudrillard 1981, str. 74.)

Kad igrač, proveden kroz fantazmagoričnost kolektivnog nesvjesnog, dolazi pri kraju svoje misije, stoji pred odabirom. Želi li se probuditi iz kome? Sad kada napokon ima pravo na to, prirodan je odgovor avatara da se želi vratiti zbilji onakvoj kakva ona jest. Ono što bi izazvalo igračeve granice razumijevanja bilo bi pitanje zašto bi se htio probuditi? Zašto je loše ako ostane ovdje u simulaciji do vijeka, ako mu je sve ovdje? UI u Cloudu ne vidi problem što je na serveru te preispituje uopće htjenje želi li u zbilju i raditi za vojsku.

ZAKLJUČAK

Nasilno održavanje starih vrijednosti je kao pokušaj da se usmrćeni Bog ponovno oživi. Znanost je, u najmanju ruku, naša poveznica s njim i u stanju je ispuniti našu prazninu. Iako je univerzalna istina nemoguća u njezinoj krajnosti, bazična osnovica i esencija kreativne sile je ono što pokušavamo postati vraćajući se unatrag prema našoj istini. Ove fabule dale su život nečemu što je njima pružilo smisao, ali ne i orijentaciju. Svi su, a i mi kroz njih, osuđeni na očaj.

Kao što su modernisti tražili apstraktnu istinu kroz svoju umjetnost, filozofiju i svjetonazor, modernizam smatra logiku i razum temeljnim središnjim vrijednostima za traženje univerzalne istine. Dempsey B., (2014). u „Metamodern ‘Transcendence’ and the Return of Myth“, izdvaja kako u post-modernoj pridajemo važnost svim narativima, pritom padajući u zamku. Prepustiti podij tolikim subjektivnim stvarnostima unutar praznine nerealno je očekivanje. Zagovara se bitnost individualnog iskustva i individualnog tumačenja istog. Uzimajući takvo obilje perspektiva, duh nihilizma je danas prevladao, dajući glas tim perspektivama, no izgubila se središnja vizija. Metamodernizam stupa na ovo mjesto, okrećući leđa zadatku pronalaženja glavnog narativa koji pokušava obuhvatiti sve perspektive. Ne znamo čemu se suprotstaviti i u kojem kontekstu. U našoj eri potrebna je šira slika od one koju izvorno nudi moderna. Potrebna nam je vizija napretka i velika priča o bitnosti iste.

Svaki sustav koji teži potpunom savršenstvu, bazira se na prikriivanju i, naposljetku, svojem neizbježnom uništenju. Stvari prirodnim tokom dolaze do svoje smrti, guranjem njihovih krajnjih granica do urušavanja. Nedorečenost i ambivalentnost u stvaranju vrijednosti i padamo u podzemlje znakova i sjena udvostručenih stajališta. Mogli bismo to nazvati vlastitom kolaboracijom naivnosti moderne i relativističkim nihilizmom postmoderne koji su nas doveli u metamodernu koja, imajući ovo u vidu, koristi ironični odmak od svega kako bi sačuvala svoju iskrenost i transparentnost prema narativu koji naposljetku glasi da je nemoguće uzeti toliko obilje perspektiva u obzir. Na stranu hladni rat i klimatske promjene, imamo meta-krizu, krizu karasmisla i mentalnog zdravlja. Nikakva količina dosadašnjih mehanizama nihilizma neće nas iz toga izvući, jer nedostaje nade. Ako netko priželjkuje

slobodu stvaranja Boga, pretpostavka je da će to biti začeto u samoj suprotnosti – ateizmu. No tajna je u tome da se nikada ne smije zadržavati na nekoj fiksnoj perspektivi, jer sloboda je u umjetnosti i tečnosti – fleksibilnosti, kao strujanje vode. Ne može se iz ateizma prostrujati u teizam dovoljno dugo prije nego li se opet koncepcije raspadnu pod teretom volje za istinom, razaranjem vjere i naivnog balončića. Kao da mitovi postoje samo unutar takvog dinamizma.

Stoički rečeno, postoji neki predodređen poredak kozmosa koji se sastoji od naših odluka. Stoički ništa nije slučajno i sve se sudbinski odvija u svijetu reprezentacije. Ono božansko kreira stvarnost na temelju kriterija pravednosti, usmjeravajući uloženu energiju prema utvrđenom cilju. Na isti način se predodređuje uništenje onoga što se mora prevladati, usmjeravajući destruktivnu funkciju prema cikličkoj obnovi kozmosa.

Nietzsche tako uviđa da je pojam subjekta fikcija, ono što je u ovom današnjem dobu našlo svoje krajnje utočište jer živimo u fiktivnim svjetovima i znakovima. Fikcija se također temelji na istom tumačenju koje je čovjek dao na temelju nepoznate uzročnosti.

Umijeće otpuštanja je odgovor koji vodi ka vječnosti. To bi značilo otpustiti naš smisao, što je mnogima zastrašujuće unutar svih narativa koji se hrane smislom utemeljenim na pričama ispričanim simulacijama. Iz dubine na kojoj leži, površina titra, te je raspad sistema nužnost njezinog smisla, kao što je autentičnost smisla i Boga njihova smrt. To je ponovno proizvoljno stvaranje stabilne referentne točke gdje sve što se događa doživljavamo kao prolazno. Pronalazeći sebe u svemu tome možemo započeti s individuacijom.

Kao što je lik u fabuli okovan njenim parametrima svijeta, jednako se pronalazimo u njima unutar vlastitih granica našeg značaja kojeg si sami definiramo. Sami simuliramo svoje priče kako bi smo se unutar svih tih znakova i narativa probudili i shvatili da se radi o beznačajnom traženju smisla u ništavilu. Oslobađanje smisla znači oslobađanje priča, nečega čega se likovi oslobađaju kako bi nastala priča koju čitamo. Ovo bi se u narativu nazvalo presudnim događajem koji je početak prvog čina. Povezujući to s ovim dobom kada se nalazimo na rubu naših mentalnih kapaciteta.

Čovjek je čekao tisuće godina u mraku kako bi napokon bio iluminiran i prepoznat izvan plodova svojeg rada, ili bio gledan kao socijalni produkt. Svjetlo koje je potrebno da osvijetli

mrak nije žarulja i znanost, nego primordijalno načelo razumijevanja da je sve ovo vizija nečega što pokušava sebe razumjeti. Priče su nam tumačile te istine; likovi unutar priča su igra naše fikcije te, naposljetku, opet pričaju i ponavljaju iste narative.

POPIS LITERATURE

Knjige

Baudrillard J., (1981). *Simulakrum i simulacija*. Naklada Daggk.

Edinger E. F., (1984). *The Creation of Consciousness: Jung's Myth for Modern Man*. Inner City books

Gori P., (2013). *Nietzsche on Truth: a Pragmatic View*
<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1524/nifo.2013.20.1.71/pdf>

Matica Hrvatska (2019). *S onu strane metafizike? ;
Friedrich Nietzsche: Tako je govorio Zaratustra.*
-Barbarić D. - Urednik
-Igor Mikecin, Stjepan Kušar i sur.

Müller E., (1994). *Nietzsche istraživanja*
<https://www.degruyter.com/journal/key/nifo/html>

Internet izvori

Bogle A. (2013). *The troubled relationship between Nietzsche and Postmodernism*. Medium
<https://medium.com/i-m-h-o/the-troubled-relationship-between-nietzsche-and-postmodernism-de6d4de8ef1d>

Dempsey B., (2014). *Metamodern 'Transcendence' and the Return of Myth..* Notes on metamodernism

<https://www.metamodernism.com/2014/10/21/reconstruction-metamodern-transcendence-and-the-return-of-myth/>

Pierro C., (2012). *The Elder's Touch: A Scene from The Brothers Karamazov*. Hypocrite Reader
<https://hypocritereader.com/12/the-elders-touch/print>

Valentini M. (2020). *The Abysmal Thought: Friedrich Nietzsche and the Eternal Return*. Axis Mundi
<https://axismundi.blog/en/2020/06/07/the-abysmal-thought-friedrich-nietzsche-and-the-eternal-return/>

